

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1914.

Andra kammaren.

Nr 28.

Onsdagen den 1 juli.

Kl. 1 e. m.

§ 1.

Herr statsrådet *Westman* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 161, angående ökning av fonden för att underlätta åstadkommandet av bibanor inom vissa delar av riket;

nr 151, angående understödjande av skididrotten bland ungdomen; och

nr 152, angående Södertälje samskolas ombildning till realskola för gossar.

Nämnda propositioner bordlades på begäran.

§ 2.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid:

till konstitutionsutskottet propositionen nr 160, med förslag till lagar om ändrad lydelse av §§ 3, 10, 57 och 58 i förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862 och om ändrad lydelse av § 2 mom. 1, § 8 mom. 1 samt §§ 40 och 41 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862 och till lag om ändrad lydelse av § 2 mom. 6, §§ 16 och 52 samt § 58 mom. 2 i förordningen om landsting den 21 mars 1862 ävensom införande i § 2 i sistnämnda förordning av tillagda mom. 7, 8 och 9.

till statsutskottet propositionerna:

nr 158, angående anslag till främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder; och

nr 154, angående ökat anslag för befrämjande och organiserande av den offentliga arbetsförmedlingen i riket; samt

till särskilda utskottet nr 1 propositionerna:

nr 157, angående överlåtelse å statens järnvägar av viss del av det för fjärde arméfördelningen avsedda övningsfältet vid Järva m. m.;

nr 159, angående upprättande av reservstater vid armén; och

Andra kammarens protokoll vid senare riksdagen 1914. Nr 28. 1

nr 163, angående ändring i gällande grunder för pensionering av arméns befäl och underbefäl med vederlikar samt angående tiden för avgång ur tjänst.

Remiss av en proposition.

Vid föredragning härpå av propositionen, nr 162, angående vissa åtgärder för rekrytering och civilianställning av fast anställt manskap vid armén och marinen, begärdes ordet av

Herr Månsson, som yttrade: Herr talman! Det är med en viss överraskning, man nu ser denna kungl. proposition komma fram i riksdagen. Vi ha förut i år haft föreliggande här en motion av herr Lithander i samma riktning. Det skulle vara synd att säga, att den vare sig från utskottets sida eller från denna kammars rönte nämnevård välvilja. Vid behandlingen av den vågade man icke ens begära votering, utan den avslogs utan sådan. Mig förefaller det, som om sakkunskapen inom armén och flottan bleve allt roligare. Det synes såväl på de förslag till materiel, som göras, som på en hel del andra åtgärder. Och vad beträffar denna proposition, så kan man där mycket väl spåra, att denna s. k. sakkunskaps fingrar nu varit framme igen. Det förefaller mig, att om det borde sägas ifrån från riksdagens och framför allt denna kammars sida, att vi icke vilja ha vare sig någon armé eller flotta endast för exercis, värnpliktsövningar och för befälsanställning utan för att vara ett krigsinstrument om vi mot förmodan skulle oroas. När frågan var före förra gången, påpekade jag, huru olämpligt det var, att man skulle på det vis, som i motionen avsågs och nu i propositionen avses, medvetet bidra till, icke att förhöja nivån bland underbefäl och underofficerare, utan rent av sänka den. Jag påpekade den gången, att armén och flottan äro redskap för att försvara landet och icke för att göra det bekvämt för vissa personer, som tro sig födda till »högre» ställningar, att där i kraft av födsel och samhällsställning erhålla sådana. I propositionen såges på sidan 16, att en av orsakerna till att man icke har den uppsjö på sökande till volontärplatserna vid armén och de fast anställda vid marinen, som man naturligtvis önskar och bör ha, när det gäller att få ett urval, är, att där icke erbjödes den säkerhet för framtiden, som i allmänhet kännetecknar statstjänsten och gör den eftersökt. Och nu skulle man på denna väg genom civilianställning efter tyskt mönster åstadkomma en förändring i det avseendet. Det klagas alltid över att man icke har tillräckligt många volontärer att välja bland för att få ett nog gott urval. Ja, det klagas även från ett annat håll. Det klagas från underofficerskåren över att man på ledande håll inom armén och flottan konsekvent, *målmedvetet söker draga ned underofficerskåren*, giva den sämre utbildning. Meningen är lätt begriplig, och den gör en förstämnd. Meningen är att visa, hur dålig underbefäls- och underofficerskåren är, så att man skall kunna desto

lättare förbereda det totala avskaffandet av underofficerskåren och bara ha underbefäl av manskaps grad jämte officerare, efter känt, men ej för oss smakligt tyskt mönster. *Remiss av en proposition.*
(Forts.)

Här har flera gånger i denna kammare påpekats *ett absolut botemedel* emot detta. Botemedlet är, att man släpper alla, som det vilja, in vid flottan vid 13 à 14 års ålder, låter dem där få en likadan undervisning, så långt deras begåvning och flit att följa med räcker, gallrar så undan för undan, så att man har underofficeren färdig vid 21 års ålder och denne sedan kan läsa på officersexamen och taga den vid 23 års ålder eller ungefär den tid, när han allra tidigast bör befordras till underofficer. Om de unga få tävla på det viset, utan att staten erbjuder dem annan garanti för deras långa tjänstetid, än att de erhålla den teoretiska utbildning, som de kunna tillgodogöra sig, då kommer här säkerligen att bli alldeles tillräckligt många sökande för att där få ett gott urval. Vi komma att få *en bra kär av stamanställda, en bra underbefälkår, en bra underofficerskår* samt en utmärkt och genom urval ur hela folket sprungen *duktig officerskår*, som kommit dit på sina egna breda vingars kraft och icke bara på födselns tillfällighet. För dem av dessa, som sedan icke bli underofficerare i armén och flottan, behöver man icke sörja genom någon civilianställning. Det blir ett urval från första början så gott och en uppfostran så god, att de icke skola hava någon större svårighet att tävla med dem, som icke varit militärer, när det gäller besättandet av icke militära platser.

Det förslag återigen, som här föreligger, kommer enligt min mening att föra därhän, att icke de bästa inom nationen söka sig in till armén och flottan, utan det kommer att föra därhän, att alla läsökare, alla arbetsskygga individer och alla, som på andra vägar än genom egen kraft önska komma framåt, söka sig in vid armén och flottan för att där genomgå några hundår och sedan komma i civilianställningens lä. På det viset få vi till en början vad vi redan ha, nämligen en av födseln bestämd officerskår, som vunnit anställning i sina poster genom, som jag sade, den händelsen, att de äro födda av föräldrar i en viss samhällsställning, och dessutom få vi en ännu svagare underbefälkår och volontärkår, än den vi nu ha, och vi komma att få framför allt en ännu svagare underofficerskår, beroende naturligtvis därpå, att när civilianställning erbjudes, då man tjänat vid regementet 5 eller 6 år, så komma endast de allra sämsta att kvarstanna vid armén och flottan såsom underofficerare, när man där i alla fall intager en kuschad ställning. En underofficers ställning är ju redan nu allt annat än avundsvärd och tenderar med varje år som går att bli allt mindre avundsvärd.

Vidare kommer ju därtill, att många av de viktiga verk, där arbetet icke lättas i händelse av ofred utan ytterligare ökas, telegrafverket, järnvägarna, vars linjer hotas, vars sträckning man söker avbryta, vars trafik man söker störa från motståndarnas sida, de skulle nu i en hast förlora en avsevärd, ja

Remiss av en
proposition.
(Forts.)

större delen av sitt folk, emedan de i den mobiliserade armén skulle intaga underofficers ställning. Och detta underbefäl, denna blivande läsökarsamling, skulle sedan i kriget, i de hårda prövningarna och de svåra förhållandena där bilda underbefälskåren i armén, medan som sagt de viktiga trafikverken skulle vara rensade från folk. Det finnes, må jag säga, ett »försvarsintresse» hos »sakkunskapen», som är minst sagt rosenrasande. Det torde väl icke vara tvivel om att icke småbönderna och bönderna i allmänhet äro de, som äro mest lämpade att tjänstgöra som underbefäl i en mobiliserad armé. Saken är den, att inom jordbruket och småbruket den manliga arbetskraften ju i många fall långt lättare kan undvaras. Där kan man i värsta fall sköta jorden med barn och fruntimmer under en kortare tid och klara sig utan manliga arbetare, men det kan man icke göra i de då särskilt hårt ansträngda trafikverken.

Meningen bakom det här arrangemanget är tydlig nog. Man ser, att den s. k. »lägre» medelklassens söner tränga in vid läroverken och läroanstalterna och börja avsevärt konkurrera med de förmögnare klassernas söner om de högre tjänsteställningarna i landet. Det gäller då att giva dem tillfälle till en för dem »lämplig» anställning; det gäller att plocka in dem som volontärer vid regementena. Alltså hädanefter blir det icke bara en officerskår rekryterad av dem som fötts till officerare utan en underbefälskår, rekryterad av dem som fötts till underbefäl, emedan dessa äro födda i halvt om halvt välutvecklade hem och fått en måhända bättre teoretisk uppfostran än de breda lagrens folk, varför de i första hand naturligtvis komma att antagas vid rekrytering av manskap vid armén och flottan. Jag menar, att förslaget, som det är, innebär en försämring av de nuvarande förhållandena och icke en förbättring av underofficerskåren eller underbefälskåren; icke en förbättring av folkandan, icke åtgärder som locka de unga till att spanna vingarna för att komma framåt själva utan åtgärder, som bidra till att kalla fram allt som är medelmåttigt, allt som är feigt och allt som är svagt till rätt ansvarsfulla poster.

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt att överlämna ifrågasvarande proposition jämte det i anledning av densamma nu avgivna yttrandet till särskilda utskottet nr 1.

§ 3.

Herr *Widlunds* vid kammarens sammanträde nästlidna gårdag framställda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framställa spörsmål angående upplåtande av vissa av allmänna medel uppförda lokaler åt talare tillhörande det socialdemokratiska partiet, föredrogs härefter; och blev denna anhållan av kammaren bifallen.

§ 4.

Vidare föredrogos, men blevo ånyo bordlagda konstitutionsutskottets utlåtanden nr 6—8 och statsutskottets utlåtande nr 16.

§ 5.

Ang. Sveriges handelspolitik.

Till avgörande förelåg nu bevillningsutskottets betänkande, nr 6, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om utveckling av landets handelspolitik i riktning mot frihandel m. m.

I en inom andra kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 80, hade herr *Palmstierna m. fl.* hemställt,

1) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville snarast låta verkställa en utredning angående på vad sätt Sveriges handelspolitik måtte, i överensstämmelse med vad i motionen anförts, utvecklas i riktning mot frihandel och för riksdagen framlägga de förslag, vartill denna utredning kunde föranleda; samt

2) att riksdagen omedelbart måtte besluta en nedsättning av samtliga i nu gällande tulltaxa upptagna tullsatser med 10 procent av deras nuvarande belopp, dock med undantag för tullsaterna å alkoholhaltiga drycker, kaffe, tobak och sidenvaror.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade likväl avgivits:

av herrar *K. G. Karlsson, Eklund, Kobb, Röing, Karlsson* i Fjäl och *Jönsson* i Revinge, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en objektiv och allsidig utredning av det gällande tullsystemets verkningar samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde giva anledning; samt

av herrar *Bäckström, Palmstierna, Sandler* och *Källman*, vilka yrkat bifall till den i ämnet väckta motionen.

Efter uppläsandet av utskottets hemställan begärdes ordet av:

Herr *Sandler* som anförde: Herr talman, mina herrar! De senaste årens riksdagshistoria vittnar ju ganska klart om, att tullfrågan numer för vart år som går träder fram till en mer framskjuten plats bland de aktuella politiska spörsmålen, och om icke alla tecken bedraga, närma vi oss ganska snart ett nytt handelspolitiskt avgörande.

När den socialdemokratiska riksdagsgruppen 1911 framställde sitt yrkande om utredning rörande tullsystemets verkningar och om möjligheten och lämpligheten av dess avskrivning eller mo-

Ang. Sveriges
handelspolitik.
(Forts.)

difiering, då kunde bevillningsutskottet ännu nöja sig med att avstyrka motionen med den enda motiveringen, att tillfället icke nu var lämpligt för ett sådant yrkande. Ärendet föranledde då icke någon debatt i första kammaren och endast en kortare sådan i andra kammaren. Sedan återkom samma yrkande 1912, och då föranledde det debatter i bägge kamrarna, men det var socialdemokraterna som nästan ensamma fingo hävda, att något borde göras. Året därpå 1913 återkom så kravet i annan form, skarpt och klart angivande syftet med utredningen och med hemställan om en omedelbar lindring i tullbördorna. Då uppträdde icke två utan tre riktningar. Högern ställde sig fortfarande på den omedgörliga ståndpunkten, men det liberala partiet fann sig föranlåtet att också för sitt vidkommande hemställa om utredning och efter livliga debatter bifölls som bekant i andra kammaren den liberala linjen. Nu ligger frågan i samma läge som 1913. Motionen är densamma, och det är samma tre riktningar, som gjort sig representerade i bevillningsutskottets betänkande och därtill fogade reservationer. Det kan då kanske tyckas, som frågan icke nu borde föranleda vidlyftig behandling i synnerhet som denna sommarriksdag är ganska arbetstyngd. Jag tror för min del dock, att man just nu måste ägna tullfrågan en fullständig och ingående behandling. Det kan icke hjälpas, att den nu måste komma fram till en mycket framskjuten plats. Under denna s. k. försvarsriksdag är det nog nödvändigt att åter och åter erinra, att det finns andra frågor i detta land än försvarsfrågan. Då det nu i år är fråga om att lägga på svenska folket nya väldiga bördor, är det mer än eljest berättigat att man ser till, vilka gamla bördor svenska folket har att bära på. När det gäller här en våldsam ansträngning av landets ekonomiska resurser, är det väl mer än eljest nödvändigt, att man inventerar de resurser man kan ha att räkna med och granskar de finansiella förutsättningarna. I det sammanhanget blir det just en nödvändig sak att tullfrågan träder fram i främsta planet. Om en s. k. lösning av försvarsfrågan nu skulle komma att för en lång tid framåt fastlåsa det nuvarande tullsystemet, då måste det väl just nu vara behövt och nödvändigt att ägna tullfrågan uppmärksamhet.

Jag skall tillåta mig först säga något om det allmänna handelspolitiska problemet: frihandel kontra protektionism. Jag nödgas att då alldeles bortse ifrån finanstullarna som sådana, och jag kan beträffande den delen av problemet endast säga, att finarstullen är en skatteform, som faller under domen över de indirekta skatterna. Jag nödgas också bortse ifrån, att det i praktiken blir svårt att draga upp någon skarp gräns emellan finans- och skyddstullarna, då de flesta skyddstullarna ju i verkligheten också verka som finanstullar. Det är nödvändigt att begränsa frågan till att gälla det principiella problemet: tullskydd eller frihandel? När det är så svårt att komma till rätta med det problemet rent teoretiskt för nationalekonomerna,

så beror det väl närmast därpå, att här är det intressefrågor och intressekonflikter det gäller, producentintressen mot konsumentintressen, olika producentgrupper mot varandra, jordbruket mot industrien, olika industrier mot varandra. Det är då nödvändigt, att om man över huvud skall kunna föra något resonemang i denna fråga, man från första början skaffar sig en utgångspunkt genom att välja mellan de olika intressen, som göra sig gällande. Då får jag för min del säga, att vid sådant val synes det mig fullkomligt givet, att man bör utgå ifrån, att det är konsumenternas intresse, som är avgörande, då det är konsumtionen och icke något annat som är produktionens förnuftiga ändamål. Och konsumenternas intresse går ju i den riktningen, att produktionen och hela det ekonomiska samhällslivet lägges så, att det blir tillräckliga varor, billiga varor och goda varor.

Ang. Sveriges
handelspolitik.
(Forts.)

Jag skall tillåta mig att med några ord beröra, hur jag anser, att man från konsumenternas synpunkt bör ställa sig till tullfrågan, dels med avseende på tullarnas inverkan på priset och dels med avseende å deras inverkan på produktionen. Det är alldeles självklart, att det är bara några få synpunkter, som härvidlag kunna komma i beaktande.

Först och främst: ha tullarna någon inverkan på priset och vem är det som betalar tullarna? Det är ju de grundläggande frågorna. Jag tror, att beträffande första delen av frågan: har tullen någon inverkan på priset, så är det tillräckligt att svara därpå genom att ställa upp en motfråga: om tullen icke har någon inverkan på priset, vartill tjänar den då? Antingen är det väl så, att hela systemet är en illusion, eller också har tullsystemet ett avgörande inflytande på prisbildningen och verkar prisfördyrande.

Den andra delen av frågan, vem det är som betalar tullen, är däremot icke så alldeles enkel att besvara för varje särskilt fall. Den gamla teoretiska motsättningen var ju uttryckt däri, att frihandlaren sade: det är den inhemska konsumenten, som betalar hela tullen, under det protektionisten förklarade, att det är utlänningen, som får bära bördan. Jag tror för min del, att man icke kan så generellt besvara denna fråga för varje fall, att man således icke utan vidare kan giva vare sig den ena eller den andra rätt, ehuru jag omedelbart måste tillägga, att nog har frihandlaren mycket mera rätt i sitt påstående, än vad protektionisten har. Jag medgiver dock gärna för min del, att det här kan komma att ställa sig olika för olika varor och för olika tidpunkter, och följaktligen är det svårt att med någon verklig vetenskaplig exakthet bestämma, hur stor del av tullbördan, som kommer att uppbäras av den ena eller den andra. Men jag tror nog, att man befinner sig på den säkra sidan, om man säger, att det i allmänhet är så, att största delen av tullbördan får bäras av de inhemska konsumenterna. För mig står det såsom något ofrånkomligt att tullsystemet är en börda för konsumenterna, och jag tror, att man nog också från protektio-

Ang. Sveriges
handelspolitik.
(Forts.)

nistiskt håll nödgas medgiva, att det förhåller sig så. Då moderna protektionister medgiva detta, säga de emellertid, att det visserligen är en börda, men en börda, som man måste bära på grund av de fördelar, som följa med densamma, och man hänvisar speciellt till att det är nödvändigt att bära en sådan börda för att kunna på ett visst sätt upprätthålla landets produktion.

Därmed kommer man över till frågan om huru tullarne verka på produktionen. Ur den protektionistiska arsenalen finnas här att hämta mångahanda slagord: den allsidiga produktionen, oberoendet av utlandet, de många arbetstillfällena, som arbetarklassen skulle få o. s. v. Jag tror, att den grundläggande felsynen i detta betraktelsesätt ligger däri, att man betraktar produktionen som ett självändamål och icke ser saken som man borde göra, från konsumenternas synpunkt. Det blir dock ur konsumenternas synpunkt ett dyrt oberoende av utlandet, om man för nöjet att inom gränsen tillverka en viss vara skall belägga den med tull, så att den blir dyrare, kanske avsevärt mycket dyrare, än vad den skulle ställa sig vid köp från utlandet. Vad den påstådda fördelen för arbetarklassen beträffar, upplöser den sig nog vid närmare betraktande i en illusion. Det är dock icke det väsentliga att det produceras inom ett land, att muskler och hjärnor äro i verksamhet; det väsentliga är väl vad man producerar, hur man producerar, vad resultatet blir av verksamheten, och hurudan proportionen blir mellan denna uppoffring och resultatet. Och jag tror, att om man ur denna synpunkt ser på tullens inverkan på produktionen, måste man säga sig, att systemet såsom sådant leder till en snedvridning av produktionen. Det drager arbetskraften och kapitalet från mera naturliga till mindre naturliga näringsgrenar, som man behagat med tullens konstlade medel söka framkalla inom landet, ehuru de naturliga förutsättningarna kanske icke förefinnes.

Man kunde ytterligare härtill lägga, att den fördel för producenterna, som skulle ligga i tullarne i många fall blir ganska illusorisk den också. Ser man på jordbrukstillarna, kan man bestämt konstatera, att det blott är ett mindretal jordbrukare, de som producera spannmål till avsalu, som hava någon nytta därav. Men även beträffande dessa jordbrukare, är det icke så, att tullen innebär en tillfällig skänk åt den generation, som händelsevis satt vid jorden såsom dess ägare, då tullen genomfördes? Om det är så, att tullen medför en höjning av jordvärdet, då blir det en generation, som får den påstådda fördelen av tullen, och för den nästkommande, som köper jorden till förhöjt värde, är det icke det minsta fördelaktigare, än vad det var före tullens införande. Ett liknande förhållande påträffar man också inom industrien, då det gäller tullens inverkan på aktievärdet.

Jag skall icke längre stanna vid dessa allmänna synpunkter. Jag vill endast tillfoga, att om man således måste förkasta den

protektionistiska teorien, betyder det icke, att man behöver acceptera den rena frihandelsläran. Den frihandelslära, som går ut på att man skall överlämna produktion och handel åt den fria företagsamheten, kan jag för min del icke på något sätt biträda. Jag vill säga, att för mig står saken så, att det verkligen finnes i det protektionistiska systemet en sund tanke, nämligen den, att staten har befogenhet och skyldighet att ingripa reglerande i det ekonomiska livet. Men det stora grundfelet, såsom jag ser saken, är att denna reglering sker icke i konsumenternas intresse utan på sådant sätt, att fördelen tillfaller vissa enstaka producentgrupper.

Manchesterfrihandeln å andra sidan må hava rätt, då den förkastar tullen, den må ha rätt att förorda internationell arbetsfördelning i motsats till nationell isolering, men den tager fel, då den vill lämna produktion och utbyte åt den fria företagsamheten. Skall man finna någon förening mellan de fördelaktiga sidorna i ena och andra systemet, tror jag, att det icke kan vara någon annan än den, som ligger i den socialistiska organisationen av produktionsmedlens förvaltning.

Jag ber nu att få något uppehålla mig vid de argument, med vilka dels bevillningsutskottets majoritet och dels de liberala reservanterna hava avstyrkt den socialdemokratiska framställningen. Den innefattar, som känt är, två olika yrkanden, för det första yrkande på omedelbar lindring av tullbördan, nedsättning med tio procent över hela linjen med ett par undantag av budgethänsyn, en allmän nedsättning såsom inledning till en genomgående revision av tulltaxan i frihandelsvänlig riktning. Till detta yrkande vill jag endast lägga det påpekandet, att om man talar om tio procents nedskrivning över hela linjen, innebär detta naturligtvis, att man har den uppfattningen, att man kan vidtaga minst en sådan reduktion utan någon olägenhet, men utesluter naturligtvis icke på något sätt, att man på vissa punkter kan gå längre än till dessa tio procent.

Till detta yrkande lägges sedan ett yrkande om utredning, men detta utredningskrav är ett krav med ett bestämt direktiv, med bestämt angivande av att man vill en omläggning av landets handelspolitik i riktning mot frihandel, och att den äskade utredningen skall gälla, på vad sätt denna omläggning skall föresiggå. På denna punkt skiljer sig socialdemokraternas yrkande alldeles bestämt från det liberala yrkandet.

Den kritik, som bestäts den socialdemokratiska motionen av högern och liberalerna inom bevillningsutskottet, denna kritik är på en punkt sammanfallande, då man nämligen både från högerhåll och från liberalt håll framhåller, att det finnes många andra orsaker till de höga priserna, dyrtiden, än tullsystemet. Detta synes vara en kärnpunkt i både den ena och den andra kritiken, och det må därför tillåtas mig att göra en liten anmärkning till detta resonemang. Det veta väl alla, att till dyrtiden finnas många orsaker, och jag tror icke, att vare

Ang. Sveriges
handelspolitik.
(Forts.)

sig högerutlåtandet eller den liberala reservationen på denna punkt kommer med någon nyhet. Men om det förhåller sig så, att det finnes många orsaker till dyrtiden, är det verkligen något skäl att icke angripa åtminstone en av dessa många orsaker? Mig förefaller det, att om det finnes många orsaker till en svår olägenhet, är det väl snarare ett skäl till att så fort som möjligt söka avlägsna åtminstone någon av dessa orsaker. Man kan ju icke rimligen ställa sig på den ståndpunkten, att om man icke kan samtidigt avlägsna alla orsaker, skall man låta hela saken vila.

Man har särskilt fäst sig vid en av dessa orsaker. Det är guldproduktionens inverkan. Det blir ett kärkommet argument för varje gång det sättes i fråga att göra någon ändring i tullsystemet. Jag skall för min del icke bestrida möjligheten av att den ökade guldproduktionen kan hava en sådan inverkan på varupriset, att det stiger. Men hur mycket inverkar det? Det är dock en praktiskt avgörande fråga, och på den frågan skall jag icke tillåta mig giva något svar av det enkla skälet, att jag icke vet, huru mycket guldproduktionen inverkar. Jag skulle för min del vara synnerligen tacksam, om det vore möjligt att i detta avseende erhålla någon upplysning antingen från utskottsmajoriteten eller från de liberala reservanterna. Här står man inför ett det allra svåraste problem inom nationalekonomien, och jag kan verkligen icke säga, att man med vad som anförts här har kunnat förebbringa några som helst övertygande fakta, utvisande, huruvida denna faktor är av någon större praktisk betydelse eller icke. Man måste dock här taga hänsyn till en hel mängd olika omständigheter, framför allt varuomsättningens storlek, pengarnas omloppshastighet, kreditmedlens cirkulation och åtskilliga andra saker. Jag skulle knappast tro att den internationella statistiken för närvarande befinner sig på en sådan ståndpunkt, att man kan komma med något annat än mer eller mindre sannolika förmodanden på denna punkt.

I högerens utlåtande anföres ytterligare beträffande priset gent emot det socialdemokratiska resonemanget, att man kan konstatera en prisstegring även i frihandelsländer. Ja, vem förnekar det? Det finnes andra orsaker än tullen, orsaker som verka även i frihandelsländer, men vill man verkligen på högersidan bestrida, att prisstegringen är större i tulländerna, än den i allmänhet är i frihandelsländerna? Endast om man ställer sig på den ståndpunkten och kan förebbringa skäl därför, får detta betydelse såsom argument emot socialdemokraternas yrkande. Det är dock erkänt, att prisstegringen i Tyskland varit starkare än prisstegringen i England. Man säger vidare: se på de tullfria varorna, de visa också prisstegring. Det är sant, men denna stegring, kan man verkligen icke tänka sig, att den står i något sammanhang med hela tullsystemet? Finns det icke ett samband inom det ekonomiska livet? Förhåller det sig icke så, att, om en prisstegrande tendens gör sig gällande inom ett

slag av varor eller om tullsystemet genomförts konsekvent inom många slag av varor, denna prisstegrande tendens breder ut sig så småningom över hela det ekonomiska livets område? Tullen lyfter upp prisnivån på den ena gruppen varor efter den andra. Detta medför en höjning av den allmänna varuprisnivån, varvid även de tullfria varorna kunna dragas med i höjden, så att man kan säga, att det är på grund av tullarna, som en sådan höjning skett.

Det påstås ytterligare i detta högerutlåtande med hänvisning till reservationen i fjolårets bevillningsutskottsbetänkande, att arbetslönerna stigit i ännu högre grad än varupriserna. Ja, jag skulle mycket önska, att det förebragtes något verkligt bevis för sanningen av denna sats. Man vill uppenbarligen göra gällande, att det icke är så sant, då man talar om dyrtidens tryck, att massorna få det värre och värre, då man här söker framhålla, att det i själva verket är arbetslönerna, som stigit i ännu högre grad än varupriserna. För min del trodde jag, att det numera var tämligen allmänt erkänt, att nog har under det sista årtiondet varuprisnivån i det hela höjts mera och avsevärt mera än lönenivån. Jag skall icke trötta med många sifferuppgifter. Jag vill endast anföra en uppgift ur ett nyligen utkommet arbete av doktor Karl von Tyszka, vilket avser det senaste årtiondet. Enligt denna författares undersökning visar det sig, att både i Tyskland och i England reallönen i själva verket sjunkit, därför att levnadskostnaderna stigit vida mer än penninglönerna. Om man sätter siffran för levnadskostnaderna för år 1900 lika med 100, kommer man enligt denna undersökning fram till, att år 1910 var siffran för England 108, en stegring med 8 procent, och för Tyskland 125, en stegring med 25 procent. Jämför man nu, huru lönerna stigit — i England ha de stått stilla, men i Tyskland stigit något — finner man, att reallönen sjunkit i England från 100 till 92 och i Tyskland från 100 till 80. I detta sammanhang torde observeras, att sänkningen av reallönen varit betydligt starkare i det protektionistiska Tyskland än i frihandelslandet England.

Det finnes åtskilliga andra argument mot den socialdemokratiska framställningen i högerutlåtandet i detta utskottsbetänkande. Men jag vill ytterligare endast fästa uppmärksamheten på ett argument, som åtminstone har den förtjänsten, att det är alldeles nytt och, jag får säga, ganska originellt. Det är, när det anföres som skäl för tullsystemet, att man riskerar rent av rashygieniska olägenheter. Jag har verkligen icke förut hört tullarna motiverats med rashygieniska olägenheter. Men här får man veta, att om man skulle börja röra vid spannmålstullarna, skulle lantbefolkningen avtaga, och därför borde man följaktligen av rashygieniska skäl sätta sig emot, att det rubbas något på tullarna. Jag skall nöja mig med en enkel hänvisning till det lilla Danmark på andra sidan Sundet. Det måste råda ett fruktansvärt

Ang. Sveriges
handelspolitik.
(Forts.)

rashygieniskt förfall där, om detta resonemang är befogat. Är det nu så, att man är intresserad av att få en stark lantbefolkning av rashygieniska skäl, vore det då kanske icke ett lämpligt fält för ens strävanden, om man såge till att jordvärdet sänktes, så att alla de, som behöva jord och vilja hava jord, bereddes tillfälle att få jord hemma i Sverige?

Jag ber endast att få till detta lägga några ord beträffande den liberala reservationen. Det märkligaste i denna liberala reservation, det är vad som där icke står. Det är det förhållandet, att man här icke med ett enda ord får se angivet, hur det liberala partiet i själva verket ställer sig till tullfrågan. Man hemställer om en objektiv och allsidig utredning av frågan, men man antyder icke med ett enda ord, om man vill vara med om att sänka tullarna eller icke. Det förefaller mig nästan, som om innebörden i denna reservation vore den, att det liberala partiet för närvarande icke alls vet, vad det vill i denna fråga, och då finner man på den metoden att skriva till Kungl. Maj:ts och anlita Kungl. Maj:ts bistånd i utredningsväg för att få veta, vad det är, man vill. Jag har haft den meningen, att det är mycket rimligt att begära en utredning om, hur man vill hava en sak genomförd. Men att skriva och be att få veta, vad det är, man i saken egentligen vill, det förefaller mig vara något litet genant. Detta är enligt min mening det märkligaste i den liberala reservationen. En utredning i detta ärende bör dock hava något slags direktiv, annars blir den mycket litet ändamålsenlig. Men den frågan kan ju sedan uppstå: är det verkligen så, att det liberala partiet icke alls vet vad det vill, eller har det liberala partiet verkligen valt någon ståndpunkt i frågan? Ser man tillbaka något litet, så finner man något stöd för den senare uppfattningen, om man läser 1912 års bevillningsutskottsbetänkande, ett betänkande, som efter min mening måste betecknas som rent protektionistiskt. Läser man 1913 och 1914 års betänkanden, underskrivna av de deltagande liberala ledamöterna, kan man konstatera, att där ingenting sagts i saken, och lägger man till detta vetskapen om, att det liberala partiet genom försvarsberedningarnas uttalanden i praktiken bundit sig vid ett fastlåsande av tullsystemet för den närmaste tioårsperioden, måste man fråga: har kanske det liberala partiet i verkligheten valt sin ståndpunkt redan? Det vore önskvärt, om man kunde på dessa frågor erhålla något svar. Men om det är så, att man i verkligheten redan valt ståndpunkt, så att man är medveten om, att det icke blir något gjort under den närmaste tioårsperioden, vad skall man då inlägga för mening — det tror jag, man har rätt att fråga — i vad som här står i den liberala reservationen, att »levnadskostnadernas fördyrande för visso vore en angelägenhet av den ingripande betydelse för både den enskilda och allmänna hushållningen, att den påkallade allvarsamt och omedelbart beaktande från statsmakternas sida.» Jag måste fråga mig, vad blir det av detta

allvarsamma och framför allt av detta omedelbara beaktande, om det blir så, att vi väl få en utredning, som sysslar med frågan i allmänhet, men samtidigt i praktiken det liberala partiet självt binder sig vid, att tullsystemet skall bliva kvar under den närmaste tioårsperioden.

Jag tror för min del, att om man verkligen vill, att det skall göras något i denna sak, och om man verkligen vill, att det skall bli någon förändring i nu rådande, för stora grupper av befolkningen olidliga förhållanden, så har man ingen annan väg att gå än att här ansluta sig till den socialdemokratiska reservationen, och jag ber att för min del få yrka bifall till den av herr Bäckström m. fl. vid betänkandet fogade reservationen.

*Ang. Sveriges
handelspolitik.
(Forts.)*

Vidare yttrade:

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman, mina herrar! Jag torde hava en avvikande uppfattning mot den föregående talaren i fråga om den handelspolitik, som kan vara den riktiga för vårt land. Det kan vara möjligt, att han har rätt, när han säger, att utvecklingen, världspolitiskt sett, går i riktning mot frihandel, men jag är av den mening, att det icke bör i första hand vara vi, som lägga om hela vårt ekonomiska system, utan jag tror, att man i detta fall bör iakttaga stor försiktighet. Han yttrade själv, att man icke ens kan draga upp en gräns mellan finanstullar och skyddstullar, och detta visar ju problemets oerhörda svårigheter. Finanstullarna hava ingen annan uppgift än att skaffa pengar i statskassan, skyddstullarna hava även till en del denna uppgift, men de äro även avsedda att lämna ett skydd åt vissa näringar och industrier, som utan dessa tullar kanske icke kunna existera. Herr Sandler ställer konsumenternas intresse i den allra skarpaste motsats till producenternas. Men det är väl icke så alldeles säkert, att dessa intressen äro så oförenliga eller böra ställas i så utomordentligt skarp motsats mot varandra. Han yttrade, att den s. k. naturliga industrien skulle nå en högre utveckling, om vi sloge in på frihandelssystemet. Jag undrar dock, om vi toge oss för att avskaffa alla tullarna, om icke följden skulle bliva den, att en hel del fabriker måste nedläggas. Vad skulle det då vara för fabriker, som man uppförde i stället? Är det alldeles säkert, att alla arbetare, som bliva arbetslösa, skulle kunna vinna anställning i dessa nya fabriker? Det erkännes från alla håll, att det råder i allmänhet god tillgång på arbetskraft, och jag tror, att de arbetare, som äro anställda vid de fabriker, som ställas inför risken att nedläggas till följd av förändringar i vår ekonomiska politik, skulle på det allra eftertryckligaste protestera mot sådana förändringar i tullpolitiken. Vi hava haft en erfarenhet i det fallet inom utskottet; det torde herrar socialdemokrater draga sig till minnes — jag syftar på cementtullfrågans behandling.

Det är ju alldeles riktigt, att speciellt i fråga om jordbrukstullarna är det endast en generation, som skördat fördelarna av desamma, men de fördelarna skördades redan vid tullsystemets införande,

Ang. Sveriges
handelspolitik.
(Forts.)

och det torde uppstå mycket stora svårigheter för de nuvarande innehavarna av en hel mängd egendomar, om man i ett enda nu skulle avskaffa tullarna och införa frihandelssystemet. Herr Sandler vågade icke heller draga ut konsekvenserna av sina egna uttalanden, utan yttrade verkligen, att han icke alls ville ställa sig på Manchesterkolans ståndpunkt. Han medgav, att det kunde vara nödvändigt, att staten ingrepe reglerande, d. v. s. han medgav verkligt skydd för vissa näringar och industrier, som kunde behöva det samma.

Vad nu beträffar hans yttrande, att vi liberaler icke alls visste, vad vi ville i tullfrågan, så tror jag nog, att om man verkligen försökte gå till botten med problemet, om man verkligen gjorde ett försök att lägga om hela vår ekonomiska politik, skulle enigheten inom det socialdemokratiska partiet icke räckta alltför långt. Svårigheterna skulle bli så oerhörda i detta fall, att det säkerligen icke finnes någon möjlighet att hålla partiet tillsammans. Det kan gå an, när man föreslår 10 procents reduktion. Den, resonerar man, kan icke få så utomordentligt stor betydelse. Men det förvånar mig, att motionärerna icke tagit det allra ringaste intrvck av den kritik, som bestått deras motion förra året, en kritik som jag för min del åtminstone fann vara fullt befogad. Enligt deras förslag skulle från denna 10 %-nedsättning endast undantagas alkoholhaltiga drycker, kaffe, tobak och sidenvvaror. Men det finns en hel del andra lyxvaror, som just icke användas av fattigman i vårt land; och det kan väl egentligen icke vara någon mening uti att minska statens inkomster genom att för de rika, som använda dessa lyxvaror, minska beloppet av den tull, som man har att erlägga vid varans införande. Jag tycker, att detta är en oförnuftig politik just nu, när vi måste leta med ljus och lykta efter nya statsinkomster, minska tullintäkterna för lyxvaror. Dyrtiden är, såsom de liberala reservanterna framhålla, ett synnerligen aktuellt problem, men det finns ju flera andra sätt, som kunna leda till lättnader ifråga om denna dyrtid. Jag tänker närmast på att genom förbättrade kommunikationer, genom nedsatta fraktsatser skulle man komma till ganska väsentliga lättnader i det fallet; och den utredning, som vi förorda, som skulle vara fullt objektiv och förutsättningslös, och som andra kammaren förra året gav sin fulla anslutning till, den skulle just ha till uppgift att reda ut vilka lättnader man i det fallet skulle kunna bereda konsumenterna. Vi motsätta oss det socialdemokratiska direktivet för denna utredning, att den skulle gå i bestämd riktning mot frihandeln. Det har aldrig varit brukligt, att man givit en utredning bestämda direktiv. Vi vilja, att denna utredning liksom andra utredningar skall vara objektiv och förutsättningslös. Även de, som äro ivriga anhängare av vårt nuvarande tullskyddssystem, borde för övrigt kunna gå med på denna utredning.

Det erkännes även — eller rättare sägs — i utskottets betänkande, att de flesta handelstraktaterna utlöpa år 1917; och det kan vara utomordentligt viktigt, att de, som skola få den mycket svåra uppgiften att för Sveriges del föra dessa traktatsförhandlingar, kun-

na stödja sig på en utredning, som visar vilka tullar man kan pruta på, när det gäller att köpa förmåner av de främmande makter, med vilka man underhandlar. Traktatsförhandlingar tillgå på det sättet, att man genom ömsesidiga eftergifter kommer till ett resultat; och då är det naturligtvis av vikt, att underhandlarne verkligen veta, vilka eftergifter, som utan men för våra näringar, vår industri och vår ekonomiska utveckling kunna göras. Förra finansministern Swartz medgav i första kammaren riktigheten av detta resonemang, och han gav utredningstanken — det vill säga tanken på en fullständig objektiv och förutsättningslös utredning — sin fullständiga anslutning. Generaltullstyrelsen och kommerskollegium påpekade också vid våra förra traktatsförhandlingar med Tyskland det förhållandet, att det den gången, var en mycket stor brist att man inte hade en ordentlig utredning ifråga om tullsystemets verkningar. Jag tycker, att vi icke böra upprepa det felet, utan att vi verkligen nu hos regeringen böra begära, att denna snarast föranstaltar om en sådan utredning. Nu lät det visserligen på herr Swartz, som om regeringen verkligen är betänkt på att gå i författning om en sådan utredning. Men det kan väl i så fall icke skada, om andra kammaren med upprepande av sitt beslut från förra året skulle begära en sådan hos regeringen. Herr Swartz yttrade att regeringen måste taga initiativet. Ja, helt naturligt. Andra kammaren kan ju för sin del icke sätta till en utredningskommitté. Just därför skriver man till regeringen, när man önskar någon viss frågas ordentliga upplärande.

Jag skall icke uppehålla tiden med att gå in på ett bemötande av det rent teoretiska i herr Sändlers resonemang, utan nöjer mig med att med stöd av vad jag nu anfört yrka bifall till den av herr K. G. Karlsson m. fl. vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Nilsson i Bonarp: Herr talman, mina herrar! Den förste ärade talaren, som haft ordet i denna fråga, talade såsom en sannskyldig socialdemokrat. Hela hans anförande var lagt så, att det helt och hållet var avsett att endast tillgodose konsumenternas intressen; och detta är ju ganska karakteristiskt för den politiska fraktionen. Man åsidosätter nämligen ifrån den sidan i allmänhet producenternas intresse och tänker icke på, att det dock är två intressen, som böra gå — så att säga — hand i hand. För övrigt var det ett mycket intressant och värdefullt föredrag, som herr Sandler höll, ehuru de synpunkter, han framhöll, ingalunda voro nya, utan de gamla, som framhållits ifrån frihandelssynpunkt förut och nu endast framträdde i ny form. Jag är alldeles säker på att herr Palmstierna, som har ordet efter mig, kommer att säga precis detsamma om vad jag nu tilläventyrs har att säga.

Det enda argument, som herr Sandler fann vara nytt i detta betänkande, ifrån högerns sida var att där anfördes en del rashygieniska skäl. Och det är ju kanske därför förtjänt av något svar, just på grund av dessa synpunkter som bland alla de gamla äro de enda nya. Det heter på sid. 3: »Lantbefolkningens avtagande vore re-

Ang. Sveriges
handelspolitik.
(Forts.)

dan nu ett faktum, som just ur rashygienisk synpunkt krävde all uppmärksamhet, och komme nu det skydd, som lantbruket ägde i tullarna, att bortfalla, skulle säkerligen genom jordbruksbefolkningens minskning uppkommande faran bliva ännu mera överhängande.» Jag tänker verkligen, att det skulle leda till en ytterligare invandring till städerna, man skulle försvåra jordbrukets utkomstmöjligheter. Det är alldeles uppenbart, att då komme just en invandring till städerna att ytterligare forceras, och då komme inneboendesystemet och alla de vådor, som förefinnas i städerna — speciellt må jag säga dess olyckor — att framträda i mycket obehagligare och ödesdigrare former än nu. Jag förmodar, att det är dessa synpunkter, som föresvävat utskottet, då det gjort detta uttalande; och jag finner förresten, att det är fullt befogat.

Motionären åberopar såsom stöd för sitt yrkande de i vårt land rådande höga livsmedelspriserna. Man har förut talat om detta. Det är ju utgångspunkten. Det må vara sant att på sina ställen och särskilt i de stora städerna äro livsmedelspriserna relativt höga. Men att påstå att tullarna skulle vara anledningen till dessa höga priser, håller icke streck. Och det erkände för övrigt den förste ärade talaren. Ifrån förhandlingarna förut har också antytts, att det är många och skiftande faktorer, som medverka till denna företeelse; och bland de orsaker, som särskilt härvidlag torde påpekas, är, såsom också den förste talaren framhöll, guldproduktionen. Det har framhållits redan förut; och riktigheten av detta uttalande vitsordades i föl i första kammaren, då detta ärende där behandlades av en socialdemokratisk talare herr Steffen. Han yttrade: »Visserligen är det intet tvivel underkastat, att den ovanligt starka och alltjämt stigande guldproduktionen är huvudsakliga anledningen till de stigande priserna.» Vidare tillägger han: »Vi kunna ju i alla tider iakttaga sjunkande och stigande prisrörelser, vilka förorsakas av förändringar i produktionen av ädla metaller eller av att pengarnas värde förändras.» Ja, detta uttalande är så riktigt, då vi veta, huru guldproduktionen på de sista tjugu åren oerhört stegrats. Men avseende på prisstegringen säger han vidare, att detta gällde fullt lika mycket icke tull-skyddade som tull-skyddade varor. Detta erkänner också den ärade förste talaren. Och det kan ju ytterligare bestyrkas av de uppgifter, som föreligga i statistisk årsbok, där man kan taga t. ex. en sådan post som ved, som stigit ifrån 21:80 kronor per famn år 1904 till 25:60 kronor eller brännrotv, som stigit ifrån 70 öre per kilogram år 1904 till 1:96 kronor. Det är sådana artiklar, som icke på något sätt beröras av tullen. Och man finner sålunda att det är även många andra saker, som höjas i pris utan att vara utsatta för någon tull. Vid sådant förhållande tycker jag, att det är egendomligt att vilja påstå, att frihandelssystemets införande skulle betyda så synnerligen mycket i avseende på prisnedsättningen. Det har framhållits förut av herr Sandler — och det står i utskottets betänkande — att exempelvis i England iakttagits precis samma stegring i livsförnödenheterna som här och även annorstädes, så att höga livsmedelspriser äro icke något speciellt svenskt; och för övrigt äro

prisen i Sverige mycket lägre än i andra land. Sålunda överstiga exempelvis priset på kött i Tyskland och på mjölk i Frankrike betydligt prisen hemma hos oss på samma varor. Vill man nu säga, att prisen äro numera synnerligen höga, bör man nog erinra sig, att för en mansålder sedan voro prisen på t. ex. spannmål betydligt högre än nu, t. o. m. också på sådana artiklar, som smör och socker.

Nu menar man dock särskilt ifrån socialdemokratiskt håll, att producenternas intresse är allt för mycket tillgodosett, och att deras intresse bör få maka åt sig och i stället konsumenternas intresse komma fram. Herr Jönsson i Revinge har noga bemött denna detalj; och jag skall därför icke uppehålla mig vid detta. Jag ber dock att få understryka att under det allt annat under de sista åren icke så synnerligen fördyrats, har priset å arbetskrafter mer än fördubblats. Det är något, som vi känna väl till och ha erfarenhet av, och som också framgår av statistiken. Även därutinnan kan denna årsbok få fram mycket belysande siffror. Där ser man t. ex., att år 1886 gällde ett mansdagsverke 1:58 kronor, men nu gäller det 2:70 kronor, ett kvinnodagsverke år 1886 90 öre sommartid och har nu stigit till 1:63 kronor, och för vinterdagsverken hava prisen blivit fördubblade, nämligen för män från 1:04 kronor år 1886 till 2 kronor och för kvinnor från 61 öre till 1:21 kronor. Alltså ha omkostnaderna, som jordbruksnäringens idkare få lov att bära, stigit ofantligt, medan prisen på deras produkter i många fall icke äro väsentligt högre än för 30 år eller en mansålder sedan och till och med i många fall äro något lägre. Jag skulle kunna anföra några siffror ytterligare, men jag skall emellertid icke göra det. Det är kanske lämpligt att här citera vad som står i Frisinnade landsförningens program vid valen. Då det gäller att samla röster vid stadsfullmäktigeval och andra, angivas ju de synpunkter, som man tror skola vara ägnade att på något sätt draga röster till partiet. I programmet heter det: »För att avlägsna prisstegringens inflytande bör kommunen såvitt möjligt underlätta förbindelsen mellan producenter och konsumenter.» Ja, detta är verkligen ett uppslag, som är värt att tillvarataga, ty om det kunde genomföras i Stockholm och andra dyra städer, skulle givetvis på den vägen ernås betydliga lättnader för konsumenterna, mycket betydligare än som stå att ernå genom tullnedsättning. Det är nämligen uppenbart, att mellanhandssystemet, sådant det utvecklats här och anorstädes i storstäderna, vållar, att priserna på livsförnödenheter obehörigt stiga i höjden. Jag nämnde nyss, hurusom arbetslönerna på landsbygden stigit. Vi unna arbetarna gärna den förhöjningen och skulle likaledes gärna se, att tillfälle bereddes oss att bevilja ytterligare förhöjningar av arbetslönerna. I detta sammanhang tror jag också, att jag bör äga rätt att påpeka en sak, som är av någon betydelse i riksdagen, nämligen det, att man under den tid tullsystemet här praktiserats genomfört väsentliga löneregleringar för tjänstemännen. Det är somliga kårer, som fått sina löner reglerade uppåt en gång, och några också två gånger. Att då sätta ifråga, att man för jordbruksnäringens idkare skall reglera nedåt, tycker jag, mina herrar, icke är något så syn-

Ang. Sveriges
handelspolitik.
(Forts.)

nerligen tilltalande. Åtminstone kan det icke tilltala oss, som representera denna jordbruksnäring. Hos vem eller hos vilka skola dessa, som på det sättet få sina löner reglerade nedåt, taga ut ersättning? Dessa trägna arbetare bero av faktorer, som de icke ha i sin hand att på något sätt reglera, när såsom nu solen bränner deras gröda, så att litet eller intet är att skörda. Jag tycker verkligen, att man icke skulle försöka att försvåra ställningen för dem ytterligare genom att vidtaga sådana åtgärder, som komma att innebära försämring för jordbrukets idkare. Ingen enda av de ärade motionärerna är själv jordbrukare, och varenda en saknar praktisk erfarenhet på hit-hörande område. Det vore verkligen önskvärt, att de skaffade sig en lantegendom, varigenom de snart nog skulle komma under fund med, hur ringa vinst den ger, och då kanske deras åskådningssätt i någon mån kunde röna inverkan därav.

Nu är det ju, så, att de liberala reservanterna visserligen icke gått med på den framställning, som är gjord från socialdemokratiskt håll. Man har helt och hållit strukit den punkt, som går ut på generell nedsättning av tullsatserna, men man har ändock velat i detta fall, såsom är rätt vanligt från det partiets sida, ge någonting på hand och gå till mötes ett stycke. Klämman har förändrats, och man begär en utredning, som visserligen teoretiskt eller till formen avviker från den av motionärerna föreslagna, men i realiteten sannolikt komme att innebära detsamma. Man får dock komma ihåg utgångspunkten, och den är den socialdemokratiska motionen. Därav framgår tydligt, vad motionärerna önska, och i dag underströks detta på ett särskilt kraftigt sätt av en talare, som egentligen annonserade efter, vilken ståndpunkt som i själva verket var liberalernas. Man ser, vart det bär hän, om man begär en utredning i den riktning, som liberalerna ifrågasatt. Min ärade vän herr Jönsson i Revinge har påpekat, att förutvarande finansministern vid ärendets behandling i första kammaren uttalat sig kraftigt för en utredning. Jag är icke säker på, att det förhåller sig så, som herr Jönsson i Revinge säger. Visserligen har det stått i tidningsreferaten, men dessa äro icke så mycket att lita på. Jag vill först se vad som står i det stenografiska protokollet, man får där veta vad som verkligen yttrats, men icke tror jag, att det går i den riktning, som man här velat göra gällande. Det är min fulla övertygelse.

Nej, mina herrar, det är icke en utredning av detta slag, som vi behöva, utan det är ett målmedvetet arbete för att stärka våra tullpolitiska försvarsmedel, så att vi icke vid de blivande traktatsförhandlingarna stå vapenlösa i det kritiska ögonblicket.

Det är av dessa skäl och på grund av vad som för övrigt är anført i betänkandet, som jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Andersson* i Knäppinge och *Bengtsson* i Kullen.

Herr *Palmstierna*: Jag begärde ordet icke så mycket

för att ge repliker på föregående anföranden utan fastmera för att rikta några ord och en vädjan till det liberala partiet.

Det är ju så, att denna fråga kommit fram år efter år. Vi äro nu på femte året och behandla den huvudsakligen i samma form som de föregående åren och jag kan i det avseendet instämma med den föregående ärade talaren, att här återigen framföras de gamla argumenten, måhända klädda i ny form och försedda med modernare utrustning, och så göres vissa famlande försök att bemöta våra argument. Talarna, skulle man nästan kunna säga, börja också bli desamma. För min egen del har jag inlett en hel rad av sådana debatter här. Man får faktiskt det intrycket, att vi stå och stampa på samma fläck i tullfrågan. Då reser sig det spörsmålet: vad är anledningen härtill, varför stå vi och stampa på samma fläck i en så betydelsefull och vital angelägenhet som tullfrågan?

Vi hörde nyss den parollen kastas ut av utskottets vice ordförande, att vi skulle stärka våra tullpolitiska försvarsmedel. Hörde herrarna hur tullreaktionär den signalen var? I all synnerhet borde det liberala partiets målsmän beakta, att man här djärfts kasta ut en dristig maning, att vi måste stärka våra tullpolitiska försvarsmedel. Vad det betyder, veta vi!

Den föregående ärade talaren liksom herr Jönsson i Revinge — båda två skåningar — ha här talat å *hela* bondeklassens vägnar. Vem har givit herrarna i uppdrag att göra det? Det kunna ni icke göra. Vad säger man på Norrlandsbänkarna? Och jag skulle vilja säga, att när man här djärfts påstå, att ingen av de nominella undertecknarna av motionen är jordbrukare, så är det ett dussin hemmansägare, bland andra även partikamrater från edra traktar, som stå bakom motionen. Ni kunna *icke* uppträda och tala å allmogeklassens vägnar, såsom ni nyss gjort i patetiska ordalag. Den tiden är slut nu, mina herrar. Jag skall ytterligare med några få siffror belysa, hur ringa rätt ni ha att kora Eder som jordbrukarnas representanter. Jag har anfört dem förut och kan hänvisa till protokollet för 1912. Där heter det:

»År 1910 hade vi cirka 800,000 stycken torpare med kvinnor och barn, jämte backstugusittare och inhysesmän med biträden. Det var inalles 30 % av den jordbruksidkande befolkningen. Man skulle nästan kunna uppställa den frågan: hur mycken *skada* hava dessa haft av tullarna? År 1910 var det 24,9 procent av landets samtliga 356,956 brukningsdelar, som voro under fyra tunnland, och 64,8 %, som voro under 40 tunnland; men då äro de år 1910 till ett antal av 144,947 stycken uppgående jordtorpen icke häri inberäknade. Om man lägger ihop jordtorpen med brukningsdelar under 4 tunnland och tager detta i procent av samtliga brukningsdelar, så kommer man upp till ett relativitetstal av 44,5 %.»

Tro ni, att dessa torpare och andra ha intresse av edra spannmålstullar?

Ang. Sveriges
handelspolitik.
(Forts.)

Jag har också gjort en utredning angående de premierade småbrukerna i Kristianstads län. Därav har jag funnit, att 18 sådana småbruk icke haft någon säd till avsalu år 1911, från 10 såldes för 54 kronor, och för de övriga 11 var säd upptagen tillsammans med potatis, varför dess värde icke kunde särskilt för sig beräknas. — Jag anför detta för att belysa, med vilken rätt herrarna tala å jordbrukarnas vägnar. Detta visar ju också tydligt nog att småbruken i herr Ekerots län icke ha fördel av tullarna.

Jag kommer nyligen från Kristiania. Där hade också några stycken tilltagsna män försökt tala å jordbrukarnas vägnar. Då resa smöbönderna till Kristiania och protestera mot att man på detta sätt kastar en protektionistisk slöja över den småbrukande befolkningen, de vilja icke vara med på den saken. Vi böra reagera även i Sverige, då man gör på samma sätt här.

Man har här talat om traktatsförhandlingarna med Tyskland. Ja, gå till marstariffen 1906 i Tyskland, se, hur det var när Kanada införde sina förhöjda tullar och när vi införde våra! Tullarnas syfte är ju att höja priserna, och det är ju självklart, att så även blir följden. Men stagnera sedan tarifferna, bli tullarna stabila, då är det självklart, att de icke längre kunna inverka så i och för sig, att en höjning av priserna äger rum. Men *indirekt* göra de det på det sätt, att landets produktionspriser, såsom herr Sandler påpekade, ledas in i en konstlad riktning. När så sker, nedsättes även folkets och kapitalets produktivkraft, och därmed skapas i sin mån dyrare förhållanden i landet. Det är nu åtskilliga nya ledamöter här i denna kammare, och jag kanske därför kan tillåta mig repetera, vad jag yttrat, när jag vid något tillfälle förut sökt utreda detta spösmål. Jag har tagit bevillningen per industri och arbetare i olika industrier, och då visar det sig, att t. ex. i snickeriindustrien, järn- och stålindustrien m. fl., alltså våra stora bärande näringar, i jämförelse med sådana industrier som såpa- och margarinindustrien och åtskilliga andra, vilka äro högt tullskyddade, tack vare ett konstlat tullskydd, sänkes den bevillningstaxerande inkomsten per arbetare. Jag vill inte tillmäta full beviskraft åt denna framställning, men den talar dock i en viss riktning som ej kan missförstås. Emellertid vill jag icke nu närmare ingå på denna sida av frågan.

Vi veta ju alldeles tillräckligt tydligt och klart vilken ståndpunkt *högern* intager i denna fråga, vi veta, att den är absolut kontrert motsatt vår, och man har emot herr Sandler framkastat: »detta var en riktig socialdemokrat, ty han talade blott å konsumenternas vägnar!» Ja, det var en av de vackraste komplimanger, som jag tror, att herr Sandler fått, ty varje sund och klok *nationalekonom* måste tänka på, att produktionen *uteslutande* har till syfte att tillfredsställa *behovet* — ty varför skulle man annars producera?

Här stå nu meningarna skarpt och bestämt mot varandra.

Ang. Sveriges
handelspolitik.
(Forts.)

På den ena sidan vill man absolut icke göra några medgivanden annat än i speciella fall; såsom om det t. ex. gäller herr Jeansons tomsäckar, eller om det är så, att svenskar ha kapital placerade i utländsk industri, då är man genast färdig med att sänka en viss tull, såsom t. ex. tullen å kalkkväve o. s. v. Det är de olika *intressena* som här träda fram. Det vill jag dock ha sagt att skall *landet* gagnas, då måste man uteslutande anlägga den *nationalekonomiska* synpunkten på denna fråga.

Jag hoppas, att de ärade högermännen icke ta allt för hårt vid sig, om jag säger dem, att den ståndpunkt, de intaga, i varje fall tillsvidare är av relativt *underordnat* intresse. Under den tid, som herrarna hade makten i de gemensamma voteringsarna, då brydde *ni* er icke ett spår om *vår* mening, då voterade ni obehindrat nätt och jämt så långt ut, som marginalen för er makt sträckte sig och nu kan *vänstern* om den är *enig* — *jag* talar om liberaler och socialdemokrater — alldeles bortse från herrarnas röster och genom den gemensamma voteringen bestämma riktningen av landets handelspolitik så, som *de* tolkade nationalekonomiska intressena. Under dessa förhållanden är det givetvis ytterst betydelsefullt, vilken ståndpunkt de båda partier intaga, som kunna utöva ett så bestämmande inflytande på vår handelspolitik. — Jag vill påpeka, att det icke saknas exempel på deras makt. Jag vill sålunda erinra om fläsktullen år 1912 samt ris-, sirap-, superfosfat- och lädertullarna år 1913. Högern har några erfarenheter redan nu, att för den händelse liberaler och socialdemokrater till övervägande del gå samman, så stå herrarna utanför denna sak.

Då ställer sig spørsmålet på följande sätt. *Vänstern har här möjlighet att bestämma; begagnar sig vänstern av denna möjlighet på ett landsgagneligt sätt?* Det är icke blott här i denna kammare man spørjer så, utan det är en fråga, som landet i sin helhet har rätt att ställa till riksdagens partier. Begagnas denna makt på ett sätt, som tillfredsställer folkets behov? Det *socialdemokratiska* partiet har efter ingående överläggning framlagt en motion, där det programmatiskt utpekar och anger sin ståndpunkt, och, såvitt jag kan förstå, har också herr Sandler på ett tydligt sätt tolkat vår mening härutinnan. Men jag ber att få ställa den frågan: vad har det *liberala* partiet för ståndpunkt i tullfrågan? Det är av den allra största vikt, att landet får veta, vad det liberala partiet har för ståndpunkt i tullfrågan, ty för hela vårt näringsliv är det oundgängligt, att det blir klarhet härutinnan. Veta vi över huvud taget något därom nu? Nej, det egendomliga förhållandet råder faktiskt, att här ha vi ett stort parti, som i en för vårt folk så betydelsefull angelägenhet som denna icke har tillräckligt tydligt klargjort vad som är dess ståndpunkt. Vi veta icke, vad det har för mening i tullpolitiken över huvud taget. Men det är icke nog härmed, utan det förefaller mig, som om det liberala partiet — ja, det är kanske orätt av mig, jag gör den parentesen, att här tala om

Ang. Sveriges
handelspolitik.
(Forts.)

det liberala partiet, då jag bör tala om de liberala *utskottsledamöterna* — nästan med ängslig omsorg undviker att tillkännagiva någon som helst sympati åt endera riktningen. När man läser vare sig 1912 eller 1913 års uttalanden från de liberala utskottsledamöterna är det nästan, som om man komme in i en irrgångssalong med en massa förvirrande spegelbilder; man får ingen klarhet, och man har sannerligen svårt att hitta ut, när man kommer in där. Men vad man vill, det är just att få klarhet och fasthet, något bestämt att hålla sig till i denna sak.

Det föreligger emellertid en del symptom av ganska oroväckande slag, vilka böra belysas. Det är, som om man skulle kunna befara, att något vore på glid i tullfrågan. Medan man ute i hela världen, man må komma till Tyskland, England eller annorstädes, identifierar det liberala partiet med strävandena att underlätta handelsomsättningen och det fria utbytet folken emellan, så är det här, som om man vore något osäker, som om man vore på glid. Det är fara värt, att det kan gå i Sverige, som det synes gå i Norge, nämligen att en del av liberalismen deklarerar sig protektionistisk och för spannmålstullar, medan en annan del av liberalismen bestämt vägrar att följa med på en sådan väg.

Jag skall tillåta mig att framhålla några av dessa symptom.

Herr Sandler har påpekat ett sådant. Det är nämligen det, att man i försvarsberedningarna formulerat ut en sats, som, huru försiktigt man än velat dölja faktum, likväl innebär, att tullsystemet fastlåses för avsevärd tid framåt, och om kammarens ledamöter uppmärksamt läsa igenom den vid detta bevillningsutskottsbetänkande fogade liberala reservationen, så finner man där, hurusom reservanterna i år visserligen förklara sig gilla synpunkterna från år 1913, men man skjuter dock starkt fram i förgrunden, och detta ströks även under av herr Jönsson i Revinge, att det är de blivande traktatsunderhandlingarna i och för sig och icke så mycket dyrtidsspörsmålet, som är motivet för denna utredning, och vips tog herr Swartz fasta på detta i första kammaren. Jag vill påpeka att det är något ifrån min synpunkt sett ganska misstänkt och egendomligt, när just förre finansministern Swartz, såvitt jag kunnat förstå hans uttalanden, förklarar, att om nu icke detta förslag varit vidfästat en *socialdemokratisk* motion såsom bakgrund, så skulle man nog kunna anse det vara välbehövt att göra en utredning just av det slag, som förordas av det liberala partiet. Det ser ut, som om de liberala utskottsledamöterna började att komma väl nära den gräns, där man utpekar alldeles bestämt: nu är det gjort!

Vart tog herr Karlsson i Fjäl vägen? Herr Karlsson i Fjäl, som år 1913 ville nedsättning i spannmålstullarna! Då var herr Karlsson i Fjäl med om norrlandsmotionen; nu i år står herr Karlsson icke ens såsom reservant till förmån för samma motion, som han förlidet år var med om att frambära.

Han har icke ens velat vara med om att göra ett enda litet sympatiuttalande i frihandelsriktning. Detta är också för mig mig ett symptom bland alla andra.

Ang. Sveriges handelspolitik.

(Forts.)

Här har herr Jönsson i Revinge, vars skånska patriotism är så välkänd — Sveriges gränser äro för honom, när man kommer till de småländska höjderna — nu för tredje gången uppträtt såsom det liberala partiets målsman i tullfrågan. Han inledde debatten och försvarade reservationen från det liberala partiets synpunkt. Jag vädjar till vem som helst, som åhört det anförande, som herr Jönsson i Revinge här höll, om han icke är fullständig protektionist.

Tystnad från Norrland har ju åtminstone icke i gamla tider varit rådande uti denna fråga. Nu synes den bli regel. Nu kan man ju i likhet med herr Jönsson i Revinge säga, att i ett slag kunna vi icke gå över från det ena till det andra. Men detta har aldrig heller varit ifrågasatt. Det gäller här ett så pass allvarligt och ingripande spörsmål och vi äro mer än väl medvetna om, att vad som skall göras, måste ske med omsikt och allvar och att det icke går för sig att försöka med något hastverk i denna fråga, varför en erinran av det slaget är onödig. Men det är så, att när liberalerna nu begära en utredning av detta spörsmål, vill man icke från det liberala partiets utskottsledamöters sida vare sig deklarerera i princip eller i övrigt visa någon sympati för frågan om lättandet av tullbördan, ja, icke ens för frågan om borttagandet av de s. k. »spetsarna» som infördes vid de förra traktatsunderhandlingarna. Detta är synnerligen beklagligt. Skola vi komma till nya traktatsunderhandlingar inom några år, är det av stor vikt, att den regering, som då sitter, ehö den vara må, har klarhet om, huru uppfattningen ute i landet är uti denna fråga. Här veta vi nu uppfattningen hos högern och hos det socialdemokratiska partiet, men det är även av vikt med avseende å dylika underhandlingar, att man även i förväg känner till, hurudan uppfattningen är hos det parti, som samlar så stora skaror av svenska medborgare som det liberala.

Så till sist ytterligare en sak. Bevillningsutskottets ärade vice ordförande var så försiktig, att han först ville läsa protokollet, innan han närmare yttrade sig men så snabb var jag dock i min tanke, att när jag i tidningarna läste herr Swartz uttalande, tänkte jag som så: frestelsen är måhända för den nuvarande finansministern övermäktig så att han, om än regeringstiden blir kort begagnar positionen och redan nu tillsätter en utredning och blivande traktatsunderhandlingarna m. m. dylikt. När högern nu för ögonblicket har makten i sin hand, vill den sin vana trogen i förväg inrikta vad som skall ske och bestämma vår handelspolitik ytterligare för en tid framåt genom att tillsätta beredningsmän efter sitt kynne. Det svävar något sådant i luften, och därför är det så mycket viktigare för denna kamare att ge tydligt och klart till känna, att det får vara

Ang. Sveriges
handelspolitik.
(Forts.)

slut med det gamla, och att det är något nytt, som nu tillkommit, att vi klart och tydligt säga ifrån, att *i riktning åt frihandel, åt lättnader i tullbördan skall det gå*, och detta ger mig ytterligare ett *taktiskt* motiv för mitt yrkande. Dessutom, skall på ett avslag från första kammaren, på det tabula rasa i fråga om alla framställningar i tullfrågan, som där nu skett om igen, denna kammare svara med ett bifall till högerens avslag in blanco eller ock något obestämt som denna kammare själv har svårt att klara ut vad det skall vara? Nej, jag ber att få yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen.

Herr J e a n s s o n i Kalmar: Herr talman, mina herrar! Den förste ärade talarens påståenden ha delvis blivit bemötta. Jag skall nu be att få bemöta åtskilligt som icke blivit bemött.

Den ärade talaren påstod bl. a., att när tullarna infördes gynrades därigenom den dåvarande jordbesittaren, men den efterkommande har ingen nytta av densamme, därför att han får betala jorden i förhållande till det dyrare jordvärdet. Men om man tar bort tullarna, så står det faktiskt kvar, att han förlorar så mycket som tullen verkar; och den minskade avkastningen av jorden blir för honom ganska kännbar; så verkar borttagandet av tullarna på honom. I sammanhang därmed uppställde herr Sandler det spörsmålet, huru tullarna verka och vem som betalar tullarna. Han medgav ju själv att detta är tvenne frågor, som äro svåra att besvara. Jag vill påstå, att de äro frågor, som äro omöjliga att besvara. Det är alldeles omöjligt att besvara den frågan: hur verka tullarna? Det är en fråga, som uppställts i alla länder, då man talar om att införa tullskydd. Den som har följt med tullstriden i England, har ju dagligen sett i tidningarna de frågorna framkastas: huru verka tullarna och vem betalar dem? Man kan konstatera, hur tullarna ha verkat, men vi kunna aldrig bevisa, hur de skola komma att verka, därför att verkningarna bero på tillgång och efterfrågan. Vi ha i detta avseende ett bevis i spannmålstullen och spannmålsprisen, som äro mycket slående. Jag skall ta år 1907. På våren nämnda år verkade tullen icke alls på det svenska rågspriset; vi hade stor tillgång på råg inom landet och tillförseln blev större än efterfrågan, och följden blev, att de svenska priserna icke stego i förhållande till den utländska prisstegringen, utan vi hade ungefär samma pris här i Sverige som i Danmark. Ja, det såldes råg ifrån Sverige till Danmark. Säsongen 1913—1914 kunna vi konstatera ett alldeles motsatt förhållande. Det kan ju vara viktigt att just nu framhålla detta. På grund av den dåliga rågskörd som blev i fjol, har det blivit en enorm import, och följden är den, att tillgången på inhemsk råg har varit så liten och att det har varit sådan konkurrens om den, att man kan säga, att tullen verkat nästan fullt. En importör har kunnat köpa i Tyskland råg till omkring 10 kr. per 100 kg. oförtullad, om han begagnat det gynnsamma ögonblicket under hösten och våren. Det svenska rågspriset har stått till omkring 13,50 à 13,75. Sålunda är konstaterat,

att i det ena av dessa fall, det från 1907, verkar tullen icke alls, men i det andra, det från 1913—1914 verkar tullen nästan fullt. Vi kunna konstatera vad som har varit, men hur en tull verkar i framtiden, det kunna vi aldrig konstatera. Men vartill tjäna då utredningar om, hur tullarna skulle verka, när detta ändå icke kan konstateras?

Vidare påstod den ärade talaren, att prisnivån har stigit mer än lönenivån, och han anförde såsom bevis därför ett uttalande av en tysk statistiker. Ja, herr Sandler, det må så tyckas, men vad Sverige vidkommer, vill jag påstå, att det icke är så, utan här ha arbetarnas löneförhållanden förbättrats mera än i förhållande till prisstegringen på livsfrönodenheter och konsumtionsartiklar över huvud taget. Vi skola icke glömma vad som kom fram under sockerdebatten, nämligen att arbetspriserna i Tyskland nu äro lägre än här i Sverige; detta konstaterades och erkändes både inom utskottet och inom riksdagen i övrigt. Vi måste ju tänka på svenska förhållanden, herr Sandler, och icke på de förhållanden, som råda i Tyskland eller andra länder.

Jag kommer så till herr Palmstiernas yttrande. Det var ju åtskilligt där, som man kunde invända emot. Jag tycker för min del, att han var styggast emot liberalerna, men de få väl svara för sig; han berörde även sina gamla motståndare, högern, och särskilt fick jag en släng av slev. Han yttrade bl. a. något om säcktull, men vad det betydde i detta sammanhang, förstår jag verkligen icke. Jag har väckt en motion, däri jag föreslår, att bestämmelserna i tulltaxan skola göras sådana, att man förtullar likadant på den ena platsen i Sverige som på den andra. Men vad det har med frihandel eller protektionism att göra, förstår jag verkligen icke — men till den saken komma vi ju en annan gång.

Vidare framkastade friherre Palmstierna, att bevillningsutskottets vice ordförande här talat om stärkta tullar och ansåg detta såsom något oerhört, och tillade: ja, där ser man, hurusom man från högern vill ha ännu högre tullar. Men det är väl icke att göra bevillningsutskottets vice ordförande rättvisa, utan man måste väl taga hänsyn till, i vad sammanhang han framkastade detta. Han ville påstå, att det vid traktatsunderhandlingar är av stor vikt, att man har s. k. spetsar, som man kan ge efter på, när tyskarna begära någon fördel för sitt vidkommande. Det är ju så, att en handelstraktat icke binder tullarna neråt, utan man kan ju sätta ned dem, när man vill, men en handelstraktat binder däremot tullarna uppåt. Därför taga alla länder till tullarna uppåt, och sedan kan man reglera dem nedåt efter som det passar sig. Det var detta bevillningsutskottets vice ordförande menade; han hade ingalunda någon tanke på, att vi skulle vilja höja några tullar, även om det kanske skulle finnas några enstaka tullar, där sådant kunde komma i fråga. Men det vet nu varken han eller jag eller friherre Palmstierna. Vidare säger friherre Palmstierna: vem har givit bevillningsutskottets vice ordförande, herr Nilsson i Bonarp, rättighet att tala å våra svenska jordbrukares vägnar? Ja, var och en talar naturligtvis å

Ang. Sveriges
handelspolitik.
(Forts.)

sin klass vägnar, och för övrigt skulle man ju kunna fråga: vem har givit friherre Palmstierna rättighet att tala å svenska arbetarnas vägnar och förklara, att de äro missnöjda med tullarna? Och vad nu norrlänningarna beträffar, så få de väl tala för sig. Jag tror, att vi här tala i allmänhet vad som man tänker och känner inom respektive klass och efter de meningar, som där råda; men någon fullmakt ha vi naturligtvis icke varken för den ena eller andra klassen.

Motivet till motionen har ju varit dyrtiden. Men det har här blivit visat, att dyrtiden icke ensam har sin orsak i tullarna; det är ju känt att det i frihandelslandet par préférence, England, råder höga priser, ja högre än i Sverige eftersom vi exportera våra livsmedelsprodukter dit.

Jag skulle också här be att med några siffror få påvisa, att det icke för närvarande är någon särskild anledning till att tala om, att det är så dyrt. Jag skall visa, att vi sedan denna motion först frambars ha gått ett ganska betydande steg nedåt i fråga om prisen å vissa förnödenheter. Jag följer därvid de statistiska tabeller, som tyska banken årligen utger över olika slag av artiklar. Jag har dessa tabeller i mitt fack, och om någon av herrarna är intresserad av att se dem, så stå de till förfogande. Av dem framgår, att råg t. ex. gällde i januari 1908 på Berlins börs 21 mark 80 pfennige och i november 1913 15 mark 40 pfennige, och jag kan nämna, att vi även i april 1914 voro nere vid ungefär liknande pris. Detta visar ett prisfall med omkring 25 procent av rågens värde. Man kan således icke här tala om, att det är någon prisstegring eller att denna vara ställer sig så särdeles dyr. Nyss, när jag ville bemöta herr Sandler, nämnde jag, att rågen stått till ett pris av omkring 10 kronor oförtullad. Skulle nu rågtullen tagits bort, skulle svenska jordbrukarna fått sälja sin råg till 10 kr. per 100 kg. Jag vill fråga: finnes det någon, som med nu gällande arbetslöner och med nu rådande omkostnader kan producera råg till 10 kr. per 100 kg.? Man kan ju framkasta den frågan: huru kunna andra länder göra det? Ja, då komma vi till frågan om de tyska exportpremierna, tack vare vilka en tysk exportör får kr. 4: 50 i statspremie för varje 100 kg. som exporteras, vilket alltså gör, att han får kronor 14: 50 för export hit.

Om jag sedan tar t. ex. vetepriset, så kan jag nämna, att i maj 1909 hade vi ett vetepreis av 27 mark på Berlins börs och i oktober 1913 ett pris av 18 mark 60 pfennige, alltså en nedgång med cirka 33 procent. Om jag sedan tar de stora stapelartiklarna kaffe och socker, så finna vi, att i oktober 1912 noterades kaffet i Tyskland på Magdeburgerbörsen till 73 mark — i juli 1913 gick priset ned till 45 mark, och det är fortfarande mycket lågt. Även här se vi alltså ett prisfall med omkring en tredjedel! Detta visar ju icke några uppåtgående tider. Tar jag sedan sockret, så vill jag nämna, att socker enligt samma statistiska tabeller i september 1911 noterades till 36 mark, medan kursen under 1913 var mellan 19 och 18 mark eller ungefär hälften mot förut. Nu är det ju så, att sockertrusten i

vårt land, enligt vad jag hört, icke på sin tid höjde priserna i förhållande till den tyska prisstegringen, och därför är skillnaden här i Sverige icke så stor som den nyss angivna. Av dessa siffror kan man se, att vi ha på de stora stapelartiklarna en väsentligt lägre prisnivå nu än när friherre Palmstiernas motion ursprungligen framlades.

*Ang. Sveriges
handelspolitik.
(Forts.)*

Jag kommer så till friherre Palmstiernas motion. Han yttrar däri å sid. 7 bl. a. följande: »Enligt vår mening är situationen nu sådan, att vi måste på allvar pröva, huruvida icke Sverige liksom England, Belgien, Holland, Danmark och nu efter presidentskiftet även Förenta staterna bäst gagnas av en övergång från det nuvarande systemet till relativ tullfrihet.» Nej, friherre Palmstierna, det är icke så, utan situationen i världen är nu sådan, att i de länder, där frihandeln råder, vacklar densamma, och det finnes stora sympatier både i England, Belgien, Holland och Danmark för tullars införande. Striden därom försiggår, så att ingen kan påstå, att det i all tid skall bli frihandel, utan sannolikare är väl ändå, att man där, såsom skett i det ena landet efter det andra, måste kapitulera inför grannländernas tullpolitik och även införa tullar för att skydda sig. I Förenta staterna, som på sin tid ändrade sitt tullsystem, blev det faktiskt icke någon effektiv tullnedsättning i vidare grad. Man skärpta samtidigt traktatsvillkoren. Man går i Förenta staterna numera ogärna in på traktater, som ha särskilda villkor, och därmed bortelimineras tullnedsättningen på vissa artiklar, så att det blir till och med tullskärpning på vissa områden.

Jag skall be att få anföra ett nytt exempel, som visar att det icke går att hålla sig utan tullar i ett land. Det stora riket Ryssland har just i dessa dagar måst till följd av de tyska exportpremierna införa tullar. Det har, som var och en läst i tidningarna, blivit såsom skäl härför i ryska riksduman anført, att man måste ha tullar för att skydda sig mot Tysklands exportpremier på brödsäd och mjöl. D. v. s. den ryske bonden, som har sin jord så mycket billigare än den svenske och vars pretentioner på livet äro så mycket mindre än den svenska bondens, kan icke i sitt eget land sälja sin säd till det pris, som tyskarne kunna göra i Ryssland. Därför begär han, i trots av att Ryssland är världens kornkammare, som det kallas, och har oerhörda förråd av spannmål, att de ryska myndigheterna skola införa tullar. Hur skall man då kunna begära, att en svensk jordbrukare skall kunna reda sig utan tullskydd? Ännu mera, genom denna den nya ryska lagstiftningens införande komma vi i ett annat läge än hittills. Av den stora mängd råg, som exporterades från Tyskland år 1913, den utgjorde icke mindre än 9,338,000 dubbelcentner, gick en fjärdedel till Ryssland och Finland eller 2,500,000 dubbelcentner. Det är givet, att när denna tyska export till Ryssland och Finland genom tullens införande blivit stängd, måste Tyskland skaffa sig en annan utväg för sin export. Man minskar icke produktionen; jorden finnes och människorna också: utan man ställer sig andra utvägar att skaffa ut det överskott, som landet icke konsumerar. Följden blir att vi i Sverige ha att

Ang. Sveriges
handelspolitik.
(Forts.)

vänta en ännu skarpare konkurrens från Tyskland än vi hittills haft. Vårt lands jordbrukskonsulent i Berlin har i en tidningsartikel i Sydsvenska Dagbladet framhållit just denna fara och han framkastar då, om det icke vore skäl i att vi under sådana förhållanden reste våra tullmurar i samma höjd som de tyska, som Ryssland gör. Det är så — som den ryske finansministern sade i duman, att i samma grad som Tyskland lämnar sina jordbrukare exportpremier, i samma grad måste det sättas tullar för att borttaga verkan av exportpremierna.

Vad som gäller för den tyska spannmålsexporten gäller även för de tyska industritullarne. Exporten av industrialster främjas på allt sätt, billiga utförselsfrakter och gynnsamma restitutionspremier. På alla sätt gynnar Tyskland sin export och det blir på grannländernas bekostnad.

Borttager man i vårt land både spannmåls- och industritullarne kan man varken odla brödsäd eller driva en industri annat än undantagsvis och endast i vissa näringar, som äro speciella för oss. Det blir andra länders jordbrukare och industriidkare förbehållet att förse Sverige med dess behov av industrialster och livsförnödenheter. Vad skall då vårt folk leva på? Därför göra de som arbeta på att borttaga skyddet för de svenska näringarna, icke Sverige och dess innebyggare någon tjänst, utan de göra tjänst åt Tyskland. Under debatten i den ryska duman sade en talare till en frihandlare: Ert tal passar i den tyska riksdagen och icke här; ni går de tyska agrarernas ärenden och icke de ryska. Detsamma kunna vi säga åt våra frihandlare; ni gå de tyska agrarernas ärenden, när ni vilja taga bort de svenska tullarne. Det är ett kvarts sekel, sedan tullsystemet infördes i Sverige, sedan vår handelspolitik omlades i motsatt riktning mot den, i vilken herr Palmstierna nu vill omlägga den. Man måste väl stå utanför näringslivet, om man vill påstå, att den politik, som då infördes, har lett till landets skada. Tvärt om, hur har icke vår industri uppblomstrat under denna tid? Hur har icke vår handelsbalans förbättrats och, sist men icke minst, hur ha icke våra arbetares löner och deras standard of life stigit sedan 1888! Jag undrar, om herr Palmstierna och hans medmotionärer skulle vilja vara med om att gå tillbaka till de förhållanden, som rädde före 1888? Säkerligen icke. Siffrorna tala och tala tillräckligt.

Men är det så, att vi icke vilja gå tillbaka till det, då hemställer jag, att socialdemokraterna måtte lämna landets näringar i fred och ro och låta dem utvecklas under nuvarande tullskydd. En ändring, som medförde tullarnes borttagande, skulle ovillkorligen leda till vad jag påstått, leda till försämring i alla avseenden. Jag hemställer då, att vi måtte få behålla vad som är och att vi få under lugna förhållanden arbeta i detta land. En utredning om tullarnes verkningar på basis av en motion om tullarnes borttagande skulle endast verka förlamande på industrien och verka skadligt.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Torgén: Herr talman, mina herrar! Med bevis på bevis sökte den siste talaren göra gällande, att tullarna icke ha någon betydelse i avseende å levnadsförnödenheternas fördyring. Jag frågar då, vad skola vi då med tullarna att göra? Jag hade icke väntat att få höra det från herr Jeansson i Kalmar, den lycklige ägaren av Kalmar ångkvarn, eller att jag av honom skulle få hjälp till att få bort tullarna. Det synes mig korrekt, att man vid sidan av en utredning om livsförnödenheternas pristegring och orsakerna därtill får en objektiv utredning om hur mycket tullarne verka i och för denna livsförnödenheternas pristegring. Men denna utredning har man nog svårt att tro att den skulle vara en lycklig utredning, åtminstone ha vi svårt att tro det som ha den uppfattningen, att tullarne borde borttagas — jag hoppas att herr Jeansson skall dela även denna uppfattning — och detta därför att varje utredning drar ut på tiden och fastlåser möjligheten att få en sänkning under den tid utredningen pågår. Men med tanke på att vi icke kunna få något, om icke en utredning föreligger rörande det vi önska, finna vi oss kanske tvungna att taga denna utredning även om verkningarna därav dröja.

Jag tror, att här i kammaren, såsom alltid då det är fråga om tullarne, alla synpunkter, alla intressen äro koncentrerade omkring producenterna. Man fäster icke något avseende vid konsumenterna. Norrlänningarne få tala för sig själva, sade en föregående talare. Det var även någon, som antydde, att det finnes andra intressen. Ja, det finnes det verkligen. Herr Palmstiernas motion har tilltalat oss norrlänningar även om icke herr Palmstierna fått vår fullmakt, och sant är, att de två skånska talarne icke fått fullmakt att tala å böndernas och ännu mindre å norrlänningarnes vägnar i denna sak. Det har talats om Skåne såsom en kornbod. Jag tror icke ens, att den är kvar, men jag tror vi behöva upplysa skåningarna om att de icke ha denna kornbod kvar.

Jag hörde uppgifter om de tyska priserna. Jag skulle vilja fråga herr Jeansson: vad kostar hans rågmjöl nu? Herr Nilsson sade, att solen bränt bort skörden där nere, och redan har mjölet stigit i pris med 2 kronor per säck. Vi norrlänningar ha icke klagat på att ni ställt priserna höga på livsförnödenheterna år efter år, men herr Nilsson klagar över att solen för ett år gör det omöjligt för honom att få så mycket av sin jord som han skulle önskat få.

Jag vill anföra ett bevis på hur dogmatisk tron på tullarnes verkningar är. Fläsktullen t. ex. Var det icke strid, när norrlänningarne ville taga bort den? Det blev en kompromiss, så att man slutade med en sänkning av 8 öre. Jag tillåter mig fråga alla dem, som ansågo tullen nödvändig: Är det någon av de inhemska producenterna, som lidit förlust på denna tullnedsättning? Det visade sig, att inte inhemska produktion var beroende av fläsktullen, att inga andra fingo betala den än norr-

Ang. Sveriges
handelspolitik.
(Forts.)

länningarne, det bevisades, att ni sydsvenskar skulle kunna erövrade den norrländska marknaden, om ni endast behandlade fläsket, som vi önskade få det behandlat. Men denna företagsamhet fanns icke. Det återstod endast er önskan att få så mycken vinst som möjligt av denna produkt från oss. Det synes oss sålunda endast vara företagsamhet, som saknas. Men man frågar sig med synnerligen stor förvåning, varför tullskyddsmännen motsätta sig en utredning av tullsystemet. Ni skulle ju därigenom icke lida något, ty om ni ha rätt i eder övertygelse, att tullarne äro behöfliga, så skulle ju en sådan utredning icke kunna vara till någon skada. Då frågar jag: ligger det från eder sida någon fruktan för, att man genom en sådan utredning skulle få bevis för att det vore möjligt att sänka tullarne, ja, kanske att taga bort dem? Fruktar man måhända, att en sådan utredning skulle skjuta någon bräsch i den heliga tullskyddsmuren? Ja, åtminstone vi som vilja ha bort tullarne, vi få lätt den uppfattningen.

Man talar om norrlandsfrågor, men jag skulle vilja påstå, att denna tullfråga är en av de allra viktigaste norrlandsfrågorna. Och den kan man betrakta ur rent politiska synpunkter, och den behöver icke motiveras genom att man vädjar till vad som är moraliskt rätt. Här föreslår man nu, att man skulle bibehålla tullarne, som äro den säkraste beskattningskälla, som vi ha; denna beskattning är så säker därför att man icke kan undandra sig den, om man vill leva, och därför får man ha den kvar.

Det är något annat, som tullskyddsvännerna åsyfta: de vilja nämligen ha tullarne så mycket som möjligt under namn av finansstullar, ty man anser, att man på detta sätt skulle säkrare kunna bibehålla dem. Man talar om skyddstullar och ordar så vackert om nödvändigheten att bibehålla dem, men man söker så mycket som möjligt att överföra dem från att vara av skyddstullsnatur till att bliva av finansstullsnatur. Det är nära nog ett axiom, att om tullarne sänkas eller borttagas, så skulle den och den fabriken lida intrång i sin verksamhet, ja, man anser att till och med jordbruket skulle lida ofantligt härav. Ingen anser sig behöva taga hänsyn till de norrländska intressena, nej, visst icke. Men jag vill säga, att det är väl, att, då det här gäller tull å förnödenheter, icke konsumtionsfabrikerna läggas ned, och detta är väl för dem, som tjäna pengar på tullarne.

Det nämndes, att dagsverken stigit med 2 kronor; detta gällde särskilt vinterdagsverken. Ja, detta var utan kost. Tänk, vad det betyder för oss norrlänningar, som jämte höga dagsverkspris också ha tull på våra livsförnödenheter! Tänk, vilken skillnad det i detta fall är mellan oss och er! Ni klaga över höga dagsverkspris, men vad skola då vi säga, som måste släppa till den förtjänst, som ni skola ha.

Det vore naturligtvis från vår synpunkt, från norrländsk synpunkt, fullt korrekt att en utredning skedde i den bestämda

avsikt, som den socialdemokratiska motionen innebär, så att utredningen visade hän på frihandel; detta är tydligt och kan icke förnekas. Detta är vår uppfattning. Men då man tänker på utsikterna att ens få till stånd denna utredning, så ha vi norrlänningar funnit oss nödsakade att fortfarande under några år betala dessa tullar, om vi endast kunde erhålla en utredning, som enligt vår uppfattning icke kunde utfalla på annat sätt än sålunda, att den ginge i frihandelsvänlig riktning.

Vidare finnes i motionen något uttalande därom att tullsatserna borde sänkas i en klunga. Jag tror, att vi norrlänningar skulle vara villiga att vara med om bibehållande av någon tull, om utredningen visade, att den vore behöflig, men vi fordra då samtidigt borttagande av de tullar å livsförnödenheter, som på grund av utredningen kunna visa sig icke vara till nytta vare sig för sydsvenskarne eller för norrlänningar. Detta är orsaken till att jag, trots jag är ivrig frihandlare och norrlänning, i detta fall ansett mig kunna vara med om den reservation, som avgivits av herr Karlsson med flera, och till vilken jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr Lindman: Herr talman! Om man genomläser herr Palmstiernas motion, som ju utgör föremål för den socialdemokratiska reservationen till detta betänkande, så finner man först, att hans syfte är att vinna något, som kan förbättra förhållandena beträffande dyrtiden, att vinna lindring i dessa förhållanden. Han kommer därför till det resultatet, att man borde taga bort spannmålstullarne, taga bort livsmedelstullarne. Detta är sålunda syftemålet, som är alldeles tydligt och klart: att dessa tullar böra borttagas.

Det har framhållits här i dag, och det framhålles även i den liberala reservationen, att dyrtiden beror icke endast på tullarne, man vet icke ens, i vad mån den beror på tullarne, och det framhålles i reservationen, att även i frihandelsländer har dyrtiden visat sina verkningar. Vidare framhålles mycket starkt från den sida, som representeras av herr Palmstierna, att konsument- och producentintressena stå i strid med varandra, och att produktionen endast är till för konsumtionens skull. Men är detta icke att lägga en för trång synpunkt på frågan, om man så starkt skiljer från varandra dessa två intressen? Är det icke så, att ett konsumentintresse kan ha gagn av att ett produktionsintresse blir gynnat eller icke blir satt för starkt tillbaka? Är det över huvud taget icke till gagn för vårt land, om man kan ordna de olika intressena på sådant sätt, att, om jag så får säga, det ena intresset icke tillfredsställes för starkt på det andras bekostnad eller kanske rent av slår ihjäl det andra? Min tro är den, att ett borttagande av tullarne på jordbruksprodukter skulle bliva till allvarlig skada för vårt svenska jordbruk, och man bör väl betänka sig, innan man går att åstadkomma en sådan skada. Jordbruket är, säga vad man vill, vår modernäring. I stora delar av vårt land är det av betydande vikt, att detta jordbruk åtnjuter det skydd, som det är i behov av, och därför synes det mig vara av

Ang. Sveriges
handelspolitik.

(Forts.)

mycket allvarlig betydelse, att man vid bedömandet av denna fråga beaktar, huru viktigt det är för jordbruksintresset, att det icke blir för hårt trängt. Det har sannerligen rätt stora svårigheter att kämpa med i alla fall icke minst beträffande frågan, huru det skall kunna skaffa sig den erforderliga arbetskraften.

När jag genomläste herr Palmstiernas motion, gjorde jag en liten observation, som jag mera i förbigående vill framhålla. Han talar på sid. 8 om spannmåls- och mjöltullarnes successiva avskrivning och säger, att kommerskollegium och generaltullstyrelsen voro av den meningen, att denna fråga borde upptagas på dagordningen. Det är sant, men det bör då samtidigt observeras, att de medlemmar av generaltullstyrelsen, som voro närvarande vid avgivandet av detta utlåtande, reserverade sig mot detsamma.

Nu inskränker sig emellertid icke herr Palmstierna till jordbrukstullarne utan berör i sin motion mångahanda olika spörsmål. Bland annat, när han kommer in på industritullarne, förordar han en generell tullnedsättning av 10 procent med undantag för de i motionen uppräknade artiklarne. En sådan generell nedsättning måste vara orimlig, och det synes mig att från ett håll, där man gör anspråk på att stödja sig på sakkunskap och erfarenhet av förhållandena, man icke bort komma med krav på en dylik generell nedsättning, ty en sådan är, som jag nämnde, och måste vara orimlig. Det är ju en mängd förhållanden, som först måste undersökas, och som här spela in, en mängd förhållanden, som man har att taga i betraktande. Tag t. ex. endast ett sådant fall, som att ett helfabrikat har en skyddstull och att det i detta helfabrikat ingående halvfabrikatet är belagt med tull. Huru kan man då säga, att man bör generellt sätta ned tullen med 10 procent för såväl det ena som det andra fabrikkatet? Mig synes, att man av herr Palmstierna kunnat begära, att om han för ett visst bestämt område eller för vissa kategorier av varor velat föreslå en nedsättning i tullen, han bort förebbringa utredning om, var en sådan nedsättning bort göras; men det synes mig vara olämpligt att så här generellt komma och yrka denna nedsättning och endast styrka den med ett sådant uttalande i motionen som detta: »Så uppskruvade över hela linjen, som våra tullsatser numera blivit, torde det emellertid icke förefinnas någon fara uti att genast vidtaga en så lindrig åtgärd som att allenast med 10 procent minska de nu utgående tullbeloppen.» Även om man har den uppfattningen att tullarne äro så höga, att det icke kan vara någon fara i att nedsätta dem med 10 procent, så synes mig, att klokheten väl ändå borde bjuda, att man något motiverade, varför detta kunde göras på det ena eller andra hållet, och i varje fall borde man väl icke komma med ett generellt uttalande om en sådan nedsättning.

Jag kan icke underlåta att något fästa mig vid vad herr Palmstierna talar om i sin motion, då han bland de många saker, som han omnämner, också vidrör frågan om dumping. Dumping lär väl, i den mån den förekommer i vårt land, ej gå ut på att sälja varorna under det pris, som kallas självkostnadspris. Jag vill icke alls uppträda som någon målsman för denna metod eller framhålla dumpin-

gens betydelse, endast omnämna att detta förhållande existerar, och det är visserligen sant, att herr Palmstierna säger, att den uteslutande är till skada, men möjligen torde den även kunna vara till någon nytta. Man kan tänka sig sådana fall, då överskottet kan med fördel skickas ut, och i varje fall kan detta ha den betydelsen, att detta överskott kommer att bidra till möjligheten för ett land att alltid kunna fylla den inhemska marknadens behov. Men vad som synes mig vara egendomligt är det sätt, varpå herr Palmstierna bedömer dumpingen från svensk och utländsk synpunkt, ty när han talar om, att dumping från svensk synpunkt uteslutande är till skada för vårt land, så framhåller han på sid. 5 i sin motion, att de inhemska konsumenterna kunna otvivelaktigt skadas därigenom, ty dessa få icke endast betala sina livsfrnödenheter dyrt till följd av tullarne utan måste därtill ge en särskild tribut till exportindustrien, varigenom utländska konsumenter få så mycket billigare varor. Längre fram i sin motion, när han talar om den dumping, som äger rum i främmande länder, så säger han, att dumpingmetoden icke behöver vara ofördelaktig för det land, till vilket varorna sändas; han yttrar, att dumping även kan användas för att erövra en marknad, och då kan det ju för det land, som använder denna metod, vara av nytta att på detta sätt komma in på främmande marknad.

Detta har jag endast i förbigående velat nämna.

Jag skall nu be att få säga ett par ord även om den liberala reservationen, och jag vill då framhålla, att det i denna reservation ju påpekas, att frihandelssystemet icke ensamt är ett ofelbart medel mot det onda eller det enda botemedlet mot dyrtid. Man vill ju där icke heller vara med om denna nedsättning med 10 procent. Vad vill man då vara med om? Jo, om en »allsidig och objektiv utredning» av detta spörsmål. Jag undrar, huru en dylik allsidig och objektiv utredning skulle kunna gå för sig. Även om man ville aldrig så gärna söka åstadkomma en sådan, hur skall den ske? Och vem skall göra denna allsidiga och objektiva utredning? Icke lär väl den kunna åstadkommas på det sätt, som man i allmänhet använder beträffande utredningar, genom att man tillsätter en kommité av personer, som äro intresserade av frågan. Skulle det vara frihandlare eller protektionister eller skulle det vara bådadera? Det lär väl icke vara möjligt för den, som har en utpräglad åsikt i denna sak, att vara objektiv, och även bland dem, som stå utanför den aktiva politiken i vårt land, lär det väl vara ytterligt svårt att i en fråga som denna, där intressena stå så starkt emot varandra, få fram personer, för vilka det skulle vara möjligt att allsidigt och objektivt bedöma hela detta stora, vidlyftiga problem om tullarnes bibehållande eller avskaffande. Herr Palmstierna anförde i sitt yttrande här nyss i fråga om möjligheten att göra utredningen förutsättningslös, såsom i den liberala reservationen föreslås, att man har anmärkt, att den i varje fall skulle komma att till bakgrund ha hans motion, och han ansåg, att detta var oriktigt, ty naturligtvis skulle den kunna göras förutsättningslös. Jag vill då säga, att om man tänker sig, att en dylik utredning skulle komma till stånd, så kan

Ang. Sveriges
handelspolitik.

(Forts.)

den icke bli förutsättningslös, det säger jag trots allt, just på grund av det sammanhang, vari den skulle komma, vidfäst denna motion. Jag vill därtill lägga, att även i den liberala reservationen finner man, att även om man har bemödat sig att tala objektivt och förutsättningslöst, så är det dock vissa uttryck, som giva en anledning att draga i tvivelsmål, huruvida de liberala reservanterna själva där äro så objektiva och förutsättningslösa. De tala om, att om utskottet i fjol »avrådte från en omedelbar, generell nedsättning av de bestående tullsatserna, intog det däremot en välvillig ståndpunkt gent emot tanken på en objektiv och allsidig utredning.» På grund av ett sådant uttalande, ställt emot detta »omedelbar» nedsättning, som avrådes, ligger det nära till hands, att man kan tänkas vara med om en sänkning något längre fram. Och längre fram i samma reservation säger man, att man vill framhålla vikten av att man »genom en sådan utredning, som vi påyrka, så långt sig göra låter undersöker, vilka tullar som verkligen äro för landet gagneliga». I båda dessa uttryck i reservationen ligger helt visst ett syfte uttalat. Och skulle denna liberala reservation bifallas, så lider det väl icke något tvivel, att den får ses mot bakgrunden av den framkomna motionen.

Slutligen ett ord om den sida av saken, som rör frågan om våra handelstraktater och hur man skall gå till väga för att bereda sig till de förestående underhandlingarna. En allsidig utredning behöves för att man skall vara rustad för sådana nya underhandlingar, det är uttalat och understruket i den liberala reservationen med mycket stor styrka. Till hjälp har man i denna reservation tagit ett uttalande av kommerskollegium och generaltullstyrelsen, vilket framkom, då dessa myndigheter hade att yttra sig över tulltaxekommitténs betänkande, och i vilket sades, att de icke hade erhållit stödet av en allsidig utredning etc. Nu vill jag gent emot detta säga, att det icke synes mig vara alldeles riktigt att begagna detta uttalande i detta sammanhang, ty det var icke i sådant sammanhang det uttalandet gjordes. Det stod mera i sammanhang med vad som yttras i den liberala reservationens första del, där det nämligen är fråga om de allmänna synpunkterna på detta spörsmål, men hade icke någon direkt anslutning till frågan om traktatunderhandlingarna. För övrigt må jag säga, att det var en synnerligen vidlyftig och ingående utredning, som gjordes genom denna kommitté. Detta yttrande borde sålunda icke ha anförts där det nu står i reservationen utan i stället i dess första del.

Men man kan ju göra sig den frågan: det kan ju kanske trots allt vara behöfligt att göra en utredning i samband med traktatfrågan. Ja, detta vill jag icke bestrida, och jag går så långt, att jag säger, att jag förmodar, att den utredningen är igångsatt för länge sedan. Den 1 december 1911 tror jag det var, den tyska handelstraktaten trädde i kraft, och det skulle förvåna mig, om man icke kort efter den tiden vidtog åtgärder för att förbereda sig på vad man med säkerhet visste skulle komma, nämligen nya underhandlingar, då ju denna traktat skulle gälla endast fem år. Är det gjort genom den förra regeringen, så är det bra, om icke, utan i

stället av den nuvarande, vilket jag icke känner, så är det också bra, och i varje fall är det en ren skyldighet att vidtaga sådana åtgärder just för att bereda de blivande traktatunderhandlingarna möjlighet att reda sig i de utan tvivel svåra förhandlingar, som de komma att deltaga i. Då den liberala reservationen slutar med en begäran om en skrivelse till Kungl. Maj:t, vari skulle anhållas, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en objektiv och allsidig utredning av det gällande tullsystemets verkningar samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan giva anledning, så må jag säga, att det synes mig ha varit mycket lyckligare och mycket klokare av de liberala reservanterna, om de i stället hade påyrkat, att Kungl. Maj:t ville anordna en utredning för att ställa dess resultat till förfogande för de blivande traktatunderhandlingarna. När man står inför sådana förhandlingar med främmande länder, och särskilt sådana länder, som ha lång och stor vana och träning i dylika ting, så synes det mig synnerligen oklokt att lägga alla kort på bordet, att visa allt vad man vill och hur långt man kan gå i det ena eller andra avseendet. Man lägger nämligen detta betänkande icke allenast på riksdagens bord, utan det blir en handling, som går vida längre än i detta hus, vida utöver vårt eget lands gränser. Och jag tror mig med säkerhet kunna säga, att om en dylik utredning skulle kunna göra någon nytta här, så kommer den dock att vara till mycket större nytta för dem, med vilka vi komma att föra sådana förhandlingar. Överhuvud taget synes det mig under den tidsperiod, som är, när vi stå inför dylika nya förhandlingar, icke klokt att ständigt och jämt i svenska riksdagen riva på den ena tullen och motionera om borttagande av den andra. Det leder uteslutande till ett försvagande av vår ställning i dessa blivande underhandlingar, under det att motsatsen borde vara vad som skulle ligga oss varmast om hjärtat.

Herr Månsson: Herr talman, mina herrar! När vi förra året behandlade denna fråga, höll jag ett längre anförande och ävenledes ett i fråga om spannmålstullens och mjöltullens sänkning. Jag skall därför inskränka mig till att hänvisa de nykomna, som möjligen kunna vara intresserade av den argumentering jag har i frågan, till protokollet för i följd och nu endast göra några så att säga randanmärkningar och erinringar.

Utskottet säger sig till en början vilja erinra, att en motion av samma innehåll förelåg vid 1913 års riksdag. Och man kan mycket väl mellan raderna läsa, att meningen är, att i anledning därav, att motionen den gången rönt en så omild behandling, det nu icke är några nämnvärda skäl att åter syssla med densamma. Jag vill då gent emot utskottet säga, att de breda lagren av vårt folk rönt då ifrån utskottets sida och från riksdagens sida, från de härskandes sida i vårt land, en lika omild behandling minst sagt, som någonsin vederfors denna motion. De lida ännu under missförhållandena och då får utskottet finna sig i att syssla med dem.

Ang. Sveriges
handelspolitik.
(Forts.)

Här kommer nu herr Jönsson i Revinge och säger t. ex., att finanstullarna ju bara ha till uppgift att laga så, att det kommer pengar in i statskassan, medan återigen skyddstullarna äro till för att skydda näringar, som annars måhända icke skulle kunna bära sig. Ja, herr Jönsson i Revinge, det är icke så *bara* det, att finanstullarna ha till uppgift att skaffa pengar till statskassan. Jag har vid ett föregående tillfälle i ett anförande vid behandlingen av ett liknande ärende visat, hur av 2,600 miljoner kronor, som statskassan under ett kvarts århundrade behövt för att hålla maskineriet i gång, *bara* cirka 360 miljoner kronor uttagits på direkt beskattningsväg, medan ovanpå detta på indirekt väg uttagits 1,810 miljoner kronor, d. v. s. fem å sex gånger så mycket. Det är icke så *bara* det att ovanpå den skatt, som lägges på inkomst och förmögenhet och som belöpt sig till 360 miljoner kronor under ett kvarts århundrade, läggas ytterligare fem å sex gånger den summan, fördelade så, att ju fattigare jag är, desto större andel av min inkomst får jag betala genom denna indirekta beskattning, ju mer betungad jag är i samhällets tjänst genom barnuppfostran, desto mera skatt får jag betala. Det är icke så *bara* det, och det vittnar om den råhet och oförsynthet, som utmärkt de härskande klasserna och riksdagen under tjugufem års tid. Det är icke så *bara* det heller.

Herr Jönsson i Revinge erinrade vidare om det spektakel vi sågo här i fjol i samband med den lilla, lilla sänkning i sockertullen, som kom till stånd genom den då inträffade kompromissen. Där skulle nu en del arbetare ha blivit arbetslösa, och det skulle återigen ha verkat så skrämmande på statsmakterna, att de, även om de för övrigt voro övertygade om nyttan av en sänkning av tullskyddet, icke skulle våga sig på några liknande experiment för framtiden. Herr Jönsson i Revinge borde ha tillagt, att det var trustens mening att genom vissa arrangemang visa riksdagen, vem som har makten här i landet, herr Tranchell eller riksdagen. Herr Tranchell menar, att det är han, som har makten, vi andra mena något annat. Det är icke något tvivel, att icke trusten hade utfunderat, vilka åtgärder den borde vidtaga för att hårdast drabba arbetarna och därigenom också så mycket som möjligt komma åt de medlemmar av denna riksdag, som sympatisera med dessa arbetare. Det är icke heller något tvivel, och det vet herr Jönsson i Revinge, att hade vi haft ett moget folk bakom oss, stode vi icke och trampade i en mosse, fore folket inte av och an som yra höns, såsom nu vid valet, hade vi haft ett moget folk bakom oss, hade vi haft en stark riksdag och en stark regering, såsom vi hoppas att vi en gång skola få, då, säger jag, skulle vi ha visat trusten, om det är riksdagen som är herre här i landet, eller om det är fattighjonen därute i Saltsjöbaden och Djursholm. En sådan regering, vet herr Jönsson i Revinge, vad den skulle ha gjort? Den skulle ha genomfört det förslag, som var på tal i riksdagens bevilningsutskott. Den skulle ha sagt:

för allt *inhemskt tillverkat socker lägga vi undan tills vidare 2 öre per kilo i en extra skatt*. Det hade icke alls ökat sockerpriset i landet. Det hade tagits i förskott av staten ur sockerindustriens kassa och lagts i en särskild kassa. Och så skulle riksdagen ha sagt: nu få herrarna genomföra den koncentration, som visat sig nödig, men vi erinra om, att herrarna på sju års tid erhållit så mycket understöd till sockerindustrien, att hela rikets betareal, värderad efter 1,000 kronor per tunnland, har ätits upp 2½ gånger på dessa sju år i form av det från allmänheten till sockerindustrien lämnade understödet.

Ang. Sveriges
handelspolitik.
(Forts.)

Under sådana förhållanden fordra vi av Er, att Ni fara något så när varsamt fram vid koncentrationen och tänka på de gamla, ålderstigna och i Er tjänst nedbrutna. Göra Ni det icke, så ha vi 2 öre per kilogram reserverade för dessa arbetares räkning. Av dem taga vi så mycket vi behöva för att ge dessa arbetare ersättning. Det som blir över av de 2 örena per kilogram få herrarna tillbaka, när koncentrationen är färdig. — Så skulle ett starkt folk och en stark riksdag ha handlat, så skulle en stark regering hava handlat, och den som hade kommit och stuckit fram fingrarna för att visa, att han var herre i landet, tack vare sin förmögenhet, bildad genom fattigunderstöd, han skulle få så att fingrarna röko av. Trusterna, de privilegierade och framför allt de som blivit privilegierade genom att taga understöd från de fattiga, de svimma icke för att man rycker dem i skägget. Vi kräva, att man håller dem i Herrans tukt och förmaning med starkare medel än att bara smeka dem och ta mot dem i utskotten och där sätta dem på en hedersplats bredvid ordföranden, när man underhandlar med dem om det understöd de anse »rättnätigt».

Såväl herr Jönsson i Revinge som herr Jeansson i Kalmar ha talat om traktatunderhandlingar. Vad äro nu dessa underhandlingar? För en del människor förefalla de vara någonting fruktansvärt heligt, av stor betydelse för vårt land; men de äro dolda bakom någon slags förlåt inne i det allra heligaste, och ingen dödlig får titta dit in, bara de halvgudar som äro betrodda att vara vidskepelsens präster eller traktatunderhandlare. Vad är det nu för övrigt för märkligheter dessa underhandlingar röra sig om? Jo, det hela rör ett byte mellan några, som göra någon sorts tyg i Sverige eller t. ex. cement, och några som göra ett annat slags tyg eller någon annan vara i Tyskland, icke mellan dem som slita tyget, konsumera varorna, nej, emellan dem som äro aktieägare i de industrier, som hava tullskydd och därigenom kunna beskatta sina medmänniskor i de olika länderna. Detta är ju inte något så värst heligt, och det förhållandet, att Amerika nu går ifrån denna traktatbug — ty detta är den grövsta humbug man kan tänka sig — innebär icke ett steg fram mot protektionismen utan är ett steg fram mot en hederlig, för alla öppen och synlig politik. Jag hoppas, att den dag ej är avlägsen, när vi riva sönder traktaterna

Ang. Sveriges
handelspolitik.

(Forts.)

och säga: här blir det inga nya traktater mer! Dessa traktater ha en ytterst liten betydelse för handeln. Jag är säker på, att om vi finge till stånd en utredning — den skulle herr Jeansson nog vara med om — som skulle visa, hur mycket vi utföra av t. ex. de speciella artiklar, på vilka vi lägga spetsar, som sedan oftast vid underhandlingarna klippas av i utbyte mot andra klippta spetsar i Tyskland, och vilken utredning skulle visa, hur mycket av dessa varor som går ut i världen som betalningsmedel för fotogen, kol, maskiner, hudar och talg, som vi måste taga in från utlandet, så skulle man finna, att dessa varor utgöra en fruktansvärt liten procent av de varor vi utföra såsom betalningsmedel från våra stora, bärande frihandelsindustrier, ty *Sveriges industri är dock till överväldigande grad en frihandelsindustri och icke en av skyddstullar uppehållen industri*, men delvis under skyddstullar dignande industri, dignande under tullar på maskiner, halvfabrikat och hjälpmedel av alla slag.

Nej, nog kunna herrarna trolla alltid och göra en del politiska hokus-pokus, men inte kunna Ni så komplett lura alla människor! När man i dag hörde herr Nilsson i Bonarp och ännu mera herr Jeansson i Kalmar och därunder slöt ögonen till, så trodde man, att man satt i den preussiska lantdagen och icke mer i svenska riksdagen. Det märkes verkligen, att högern fått ytterligare ett 20-tal eller något mer, medlemmar i kammaren. Det är toner som klinga av den art, att man måste säga: Gud nåde vårt arma folk det ögonblick det partiet får gemensamvoteringsmajoritet! — Man märker nog också, att herr Jeansson på sina ångbåtslinjer från östersjöprovinserna för in annat än bara råg. Det kommer också junkeridéer.

Herr Nilsson i Bonarp kom först med den beskyllningen, att socialdemokraterna endast taga hänsyn till *konsumenternas* ställning och intressen. Jag vill säga, att i det ögonblick de bara taga hänsyn till konsumenternas intressen följer jag icke med längre, jag förmodar, att få eller inga av partiet skola göra det. Det är icke blott som konsumentföreträdare jag uppträder här och gör erinringar mot tullarna, utan också som producentföreträdare, företrädare för de industrier som bära sig själva, och dessa industrier äro, har jag nyss sagt, den överväldigande delen av Sveriges hela industri. Det är som företrädare för nationen i dess helhet och icke för några klickar eller grupper vi taga i övervägande vad som är gott för det hela. Vi överväga icke vad som är gott för Per eller för Pål. Om Per och Pål icke äro belättna, få de bilda eget parti och välja en ny riksdagsman efter sitt sinne.

Herr Jeansson säger på ett ställe här, att tager man bort tullarna, så kan man »endast undantagsvis odla säd och uppehålla industrien». Jag försäkrar herrarna, att ännu knappast i Posen eller Pommern så kraftigt sådana ord fällt och samma tankegång gjort sig gällande. Tror då herr Jeansson, som är specialist på spannmålsmarknaden, att vi icke hade råg och vete här före 1888?

Är det verkligen så, att råg och vete äro sådana politiska företeelser, så kitsliga, att de ej växa, om det icke i tulltaxan finnes vissa paragrafer angående dem? Hur är det med Norge. Danmark, Belgien, England och Holland? Är det så, att det icke växer någon råg i dessa länder? Professor Sundbärg visar, att där växer per hekto de största skördarna i Europa. Rågen växer icke håller, för att dessa land äro frihandelsländer utan därför att Golvströmmen går förbi och skapar ett bra klimat och därför att där bedrivs ett intensivt jordbruk så att det finnes mycket gödsel. Rågen och vetet ta blott hänsyn till dylika saker samt till klimatet. Så känslig är icke rågen, att den hör sig för hur det är med den och den tulltaxeparagrafen, icke vetet heller. Det är ju även bekant, att råg och vete växt här ända sedan urtidens tåcken, när Oden kom dragande hit upp med våra förfäder. Sedan dess ha människorna århundrade efter århundrade försörjt sig på att odla råg och vete och klarat sig tämligen bra.

Ang. Sveriges
handelspolitik.
(Forts.)

Men när man talar med en protektionist om tullen, hur låter det då? Jag kommer ihåg ett samtal som jag hade i fjol med en protektionist, vilken frågade, liksom herr Jeansson i dag: hur skola vi klara oss, om det inte får vara tull på råg och vete? Jag påpekade, att Danmarks folk klarade sig mycket bra. Jag påpekade att i Gästrikland, vilket landskap jag senast är kommen ifrån, i Hälsingland, i Dalarne och i Medelpad, där man på många ställen har svårt för att få rågen att mogna över huvud taget och där man icke har vete alls, man klarar sig tämligen skapligt ändå. Då kom man med den invändningen: Ja, där växer det ingenting, så att där behöver man ingen tull. — Norrland bör klara sig utmärkt, ty där växer det ingenting! I Skåne växer det utmärkt, och därför är man där tvungen att taga understöd av de fattiga bönderna i Hälsingland och andra nordliga provinser. Är det reson i ett sådant resonemang? Men det är icke bara en fråga, skall jag säga herrar Nilsson i Bonarp och Jeansson, om landskap mot landskap, landsända mot landsända. *det är även en fråga om jordbrukare och jordbrukare i samma trakt.* Jag skall taga ett exempel. Det torde vara bekant att i norra Blekinges socknar, i Eringsboda och Tving, finnas små hemman, där man verkligen kan säga, att ägaren är en *jordbrukare*, ty från klockan $\frac{1}{2}$ 5 tidigt på morgonen till solen gått ned sliter han hårt på jordbruket, trots det att han bara har fem eller sex tunnland. Varför behöver han då på denna lilla jord så lång arbetstid? Jo, mellan de hundratusen kullerstenarna är det nästan omöjligt på långa sträckor att få ned en plog, harv eller årder; en stor del av hans jord kan endast bearbetas med hacka och spade för sådd och sättning. Han kan icke med sitt stränga dagliga arbete frambringa mer än han och hans familj äter upp ^hi brödsäd, ja, många gånger måste han köpa mjöl till bröd av herr Jeansson i Kalmar och giva honom åtskilliga tiotus i tullunderstöd. Men han klarar sig utmärkt, Per Olsson, ty det växer så lite bland hans stenbackar i Eringsboda. Sven Olsson, hans bror har kommit över litet pengar

Ang. Sveriges
handelspolitik.
(Forts.)

genom att lyfta ur fäderhemmanet bland stenbackarna några hundra eller ettusen kronor och sedan farit ned till någon av de södra socknarna Augerum, Jämjö, Nettraby eller Listerby, där det är bördig jord, låt oss säga att han kommit till Listerby. Där har han gift sig med socknens rikaste jënta med vilken han fått 150 tunnland fullgod jord. Men han kan omöjligt klara sig, försäkrar han, om han icke får understöd genom tullarna av sin fattige bror uppe i Eringsboda. Så ser det i verkligheten ut med *jordbrukets* tullintresse av tullarna. De fattiga bönderna på grusbackarna i Kronobergs län, i norra Blekinge skogsbygd, på Svältorna i Västergötland, i norra Värmland och Dalarna klara sig alldeles utmärkt för de ha så små hemman och så dålig jord att hos dem »växer det ingenting» och så stora familjer att de ha ingenting att sälja. Men de arma stackars Vranglarna och Piprarna och Tottarna och Wachtmeistrarna, som ha 4,000 tunnland åker var, som ett kors på denna jorden, de gå under, om de icke få understöd från de fattiga däruppe. Så förhåller det sig med »*jordbrukets*» intresse av tullarna i verkligheten, och ungefär samma förhållande möter oss, om vi vilja giva oss in på industri-tullarna.

Här har talats om »*rasförsämring*» om tullarna tagas bort, emedan bönderna skulle flytta till städerna om de ej finge »understöd» genom tullarne. Vilka skulle flytta till städerna? Skulle Per Olsson i Eringsboda eller Sven Olsson i Listerby göra det? Skulle han med 7 tunnland eller han med 150 göra det?

Här fablas det om att guldproduktionen är orsaken till fördyringen. Jag undrar på vad vis guldproduktionen är orsak till prisstegringar. Jag vill nu icke varken säga ja eller nej till den saken, jag vill blott påpeka det egendomliga i att denna stegring icke först och främst märks i det världsrrike, där över hälften av allt guld på jorden produceras. Där borde den väl först synas. I varje fall kräver jag, att man tränger in litet närmare i ämnet och giver skäl och bevis för, *hur* det verkar.

Ett av de skäl, som här anförts såväl av herr Jeansson i Kalmar som herr Nilsson i Bonarp, är det att arbetspriserna stigit så förfärligt på 30 år. Arbetspriserna ha stigit! Men livsmedelsprisen ha stigit minst lika mycket och ännu mer. Och härtill kommer en annan sak, mina herrar: *Det frambringade värdet per dagsverke har mångdubblats.* För 30 år sedan stod man med en slaga och knackade ur säden på logarna och hade att göra därmed hela vintern. Nu gör ångtröskverket det på några dagar. Förr fick man släpa långa vägar genom obyden vad man behövde. Nu brusa godstågen fram genom skogar, som förut varit ödebygd, och draga fram mera i en forä än hela socknens oxar kunde förut. Slättermaskiner och radsåningsmaskiner och alla möjliga andra anordningar, som nu användas, frambringa helt andra värden i vår tid genom ett dagsverke än vad som frambragtes för 30 år sedan. Och jag frågar: vem har skördat vinsten

härav? Ha arbetarna gjort det? Nej, det är arbetsgivarna, som skördat den överväldigande vinsten. Och när det gäller arbetspriser och arbetsprestation, så tror jag att om den av mig personligen mycket aktade herr Jeansson i Kalmar ginge hem och tittade efter på sin kvarn, så skulle han finna, att arbetsprestationerna nu äro betydligt större än förr, ja, jag misstänker att arbetsprestationen hos en man på sina ställen är femtiodubblad.

Ang. Sveriges
handelspolitik.

(Forts.)

Det har vidare av herr Jeansson i Kalmar påpekats, och jag tror att det i det närmaste skall vara riktigt, att i Tyskland, där tullarna äro högre, arbetslönerna äro lägre än här i Sverige, där tullarna äro något lägre. Ja, det är alldeles klart! Vi ha ju alltid sagt från frihandelsvännernas sida, att *med höga tullar följa ovillkorligen lägre arbetslöner* och *med låga tullar följa ovillkorligen högre arbetslöner*, beroende därpå, att med höga tullar sugas genom tulltaxan arbetarehemmen ut på en stor del av det som föres dit in. Och då dessa arbetarehem utsugas, så bli arbetarna prisgivna gentemot arbetsgivareföreningarnas hot om lock-out med lönenedsättning och arbetstidsutsträckning. Arbetarna bli genom tulltaxans utsugning fattiga och prisgivna åt arbetsgivareföreningens godtycke i långt högre grad än de bli under andra förhållanden. Se på Danmarks och se på Englands arbetare och jämför Tysklands och Spaniens och Ungerns arbetare, så få herrarna se.

Herr Jeansson påstod vidare, att i frihandelsländerna finnas starka sympatier för tullars införande. Det tror jag fullkomligt — tjuvaktiga människor finnes det överallt. Men det finnes även i protektionistiska länder starka sympatier för tullarnas avskaffande. Det skola vi bevisa här när ett par perioder ha gått. När blott folk kommit underfund med vad saken gäller och hunnit att i val yttra sin mening i frågan, skola vi nog visa, att det finnes sympatier för tullarnas avskaffande. Det är ingen fara med den saken, och därför bevisar herr Jeanssons påstående ingenting.

Vidare ville herr Jeansson reducera till ett minimum verkningarna av Förenta Staternas tullnedsättningar. Ja, det gör i allmänhet icke mer än i genomsnitt 15 % av tulltaxan, men dessa fattiga 15 % komma dock 2,500 miljoner kronor i svenskt mynt att stanna i de breda lagrens fickor i stället för att eljest hamna i trusternas fickor. Det är icke så obetydligt med blott 15 % sänkning och det kan nog bli mer, få vi hoppas.

Herr Lindman hade också sina bekymmer över att utredningen icke kunde bli förutsättningslös. Men den utplundring av de breda lagren, av de fattiga i vårt land och kanske även de något mera bärgade, som tullarna åstadkomma, den är icke heller förutsättningslös, den är fullt medveten, man vet så väl hur den verkar i den egna pungen, och man bryr sig så litet om, hur den verkar i andras portmonnäer och andras magar; den är icke förutsättningslös, ty den förutsätter tvärtom en råhet och en brist

Ang. Sveriges
handelspolitik.
(Forts.)

på hänsyn till andra medborgare, som, när den icke täcker sig med nationalekonomiska begrepp och läror och bedrivs något mera brådstörtat, plägar lämna stoff till rättegångsreferat i tidningarnas brottmålskrönikor.

Herr R ö i n g: Herr talman, mina herrar! När jag kom hit till sammanträdet kl. 1 och kastade en blick på talmannens lista över antecknade talare, såg jag, att tre talare antecknat sig i förväg, en från varje parti, och jag gjorde då den reflektionen: det var bra förståndigt, det synes att bland riksdagsmännen gör sig gällande den uppfattningen, att man till följd av det betydande arbete vi ha framför oss under sommarriksdagen ämnar begränsa diskussionerna så mycket som möjligt, speciellt då en fråga förekommer till behandling, som har förelegat, såsom herr Palmstierna framhöll, vid den ena riksdagen efter den andra och där man antagligen kan läsa ur föregående års protokoll, vad som kan anföras i frågan.

Nu har icke allenast den ene talaren efter den andre upprepat vad som förut sagts, utan diskussionen har även kommit att beröra vissa punkter, som förut icke ha belysts, och hvilka yttranden föranlett mig att nu begära ordet. Jag hade eljest aldrig ämnat yttra mig ifråga om detta bevillningsutskottets betänkande. Herr Palmstierna förvånar sig så ofantligt mycket över att vi uti denna fråga här i andra kammaren stå och stampa på samma punkt år efter år. Ja, vad är orsaken härtill, herr Palmstierna? Jo, att herr Palmstierna icke försöker bedöma, huruvida det icke finnes några bärande skäl anförda mot motionen och huruvida icke till följd av de anmärkningar, som framställts dels här i kammaren och dels i pressen, det vore skäl att lägga om denna motion, åt vilken herr Palmstierna och hans partivänner tycks ha ägnat ofantligt liten uppmärksamhet. Jag kan icke förstå t. ex., hur det är möjligt för riksdagsmän och därtill riksdagsmän, som tillhört eller tillhöra bevillningsutskottet, att komma fram med ett sådant yrkande, som här göres i punkt 2), att alla tullar med undantag av dem å alkoholhaltiga drycker, kaffe, tobak och sidenvaror utan vidare skola nedsättas med 10 procent.

Jag skulle kunna räkna upp den ena rubriken efter den andra i tulltaxan med åsatta tullar, vilka jag är övertygad om att varken herr Palmstierna eller min ärade vän herr Fabian Månsson under några förhållanden skulle vilja vara med om att sänka en enda procent. Jag har senast vid 1913 års riksdag räknat upp en hel del dylika rubriker, och jag ber om ursäkt att jag nu tröttnar kammaren med att upprepa några av dem ånyo. Icke vill väl herr Månsson vara med om att sänka tullen t. ex. på rysk kaviar, gåslever en croute, spetsar, guldmakeriarbeten o. s. v.? Är det verkligen riktigt, när det år efter år påpekas en massa dylika rubriker i tulltaxan, om vilka man borde kunna vara överens, att tullarna mycket väl kunna bibehållas, att åter och åter komma fram med sin motion utan att vidtaga en enda ändring i densamma? Dessutom torde var och en veta, att vid andra rubriker i tulltaxan det finnes överenskommelser

mellan industrien och riksdagen, som äro så moraliskt bindande som möjligt. En riksdag kan ju visserligen icke binda en kommande, men därom äro vi väl överens, att en överenskommelse träffades mellan svenska sockerindustrien och riksdagen, när sockerfrågan avgjordes i fjol. Det var ett tyst avtal att industrien under ett visst antal år får behålla sitt skydd orubbat, så att icke en riksdag under dessa år bör sänka tullsatsen under denna period, om ej en majoritet av riksdagen genom att höja tullskyddet å socker eller sirap bryter avtalet. Borde man då icke, när man förnyar en sådan motion som denna, taga hänsyn till en sådan upplysning, som lämnats kam-maren? Herr Palmstierna och hans medmotionärer ha åtminstone icke gjort det.

Vad däremot herr Palmstierna tycks ha mycket stort intresse av, det är de liberala ledamöternas i bevillningsutskottet uppfattning i tullfrågan. Ja, den borde herr Palmstierna, som har varit kamrat med de liberala utskottsledamöterna i flera år inom utskottet, mycket väl känna till. De liberala riksdagsmännen äro liksom de socialdemokratiska besjälade av önskan att se till att tullarna sänkas, där det är möjligt att göra en sådan sänkning utan att skada industriens berättigade intressen. Och vad beträffar den beskrivning, som herr Palmstierna försökte göra på de liberala utskottsledamöterna, så vill jag överlämna åt hans egen partikamrat, herr Månsson, som är suppleant i bevillningsutskottet, att avgöra, om icke den beskrivningen lika mycket kan passa in på de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet som på de liberala. Det är icke lämpligt och jag vill icke tillåta mig att draga fram interiörer från bevillningsutskottet, men det må tillåtas mig att framställa ett par frågor till herr Palmstierna. Var det till följd av en liberal riksdagsmans yrkande i utskottet som tullen icke blev borttagen på superfosfat i fjol? Var det en liberal riksdagsman, som genast motsatte sig det för mig mycket naturliga borttagandet av tullen på exportartikeln smör? Jag skulle kunna uppräknat ännu flera artiklar, och jag tror att herr Palmstierna måste medgiva, att han har att finna de män som motsatt sig dessa tullars borttagande bland sina egna partikamrater. Jag klandrar icke dessa personer det allra minsta för denna deras uppfattning, men det visar att inom det socialdemokratiska partiet liksom inom det liberala finnas olika åsikter i tullfrågan; några ha en mera frihandelsvänlig och andra en mera protektionistisk uppfattning. De som i dessa frågor haft en annan mening än majoriteten i det socialdemokratiska partiet, ha naturligtvis haft sin uppfattning förestavad av att man icke borde träda berättigade intressen för nära och ha därför icke velat gå med på en så betydande sänkning av resp. tullsatser, som blivit föreslagen.

Jag blev, i likhet med ett par av de herrar, som förut yttrat sig, mycket förvånad över det anförande, som i dag hållits av bevillningsutskottets vice ordförande. Jag hade verkligen icke väntat mig, att ens från protektionistiskt håll få höra att om vi behöva några ändringar i tulltaxan, så vore det snarare sådana ändringar, som avsåge högre, än sådana, som avsåge lägre tullsatser. Jag

Ang. Sveriges
handelspolitik.
(Forts.)

trodde, att hans fleråriga arbete i bevillningsutskottet, där han varit med om att senast för fjorton dagar sedan borttaga tullen på en vara, skulle hava lärt honom, att den svenska industrien under de år, som tulltaxan i stort sett varit orubbad, vuxit sig så stark, att vi mycket väl kunde tänka oss en sänkning av en mängd av de nu utgående tullsatserna. Men samtidigt kryper det fram så klart och tydligt i herr Nilssons i Bonarp anförande, varför högern motsätter sig den av de liberala utskottsledamöterna föreslagna objektiva och allsidiga utredningen. Jo, det är därför, sade han, att denna utredning kommer att ha till följd just vad socialdemokraterna önska: en revision av tulltaxan i frihandelsvänlig riktning. Han inser således, att en objektiv och allsidig utredning helt enkelt icke *kan* komma till ett annat resultat, och han vill icke taga konsekvenserna därav. Detta är att lägga på minnet.

Jag skall till sist, herr talman, tillåta mig att säga några ord med anledning av herr Lindmans anförande. Det tycktes mig, att herr Lindman i dag höll ungefär samma anförande, som herr Swartz enligt tidningsreferaten höll i första kammaren förra lördagen. då detta ärende behandlades i den kammaren.

Herr Lindman ansåg, att en utredning vore nödvändig i betraktande av de förestående traktatsunderhandlingarna, men han räknade med en möjlighet i avseende på denna utredning, som verkligen överraskade mig mycket. Han ansåg, att det vore helt naturligt, om denna utredning redan påginge och utredningsmännen vore tillsatta antingen av den föregående regeringen eller av den nuvarande. Jag har svårt att tänka mig, att en sådan utredning pågår, utan att svenska riksdagen har kännedom om densamma. Jag får säga, att ehuruval jag till fullo inser, att denna utredning kräver en lång tid, så tror jag ändå icke, att tiden är försutten, ty herr Lindman själv tillsatte, då han var statsminister, sin kommitté vid en tidpunkt, när denna kommitté näppeligen hade längre tid på sig att fullgöra sitt uppdrag, än en nu tillsatt kommitté skulle ha för att hinna bli färdig före 1917.

Herr Lindman ansåg vidare, att det torde vara alldeles omöjligt att göra en sådan objektiv och allsidig utredning, som vi föreslagit. Vem skall göra den? frågade han. Ja, den saken är väl inte så förfärligt märkvärdig. Finnes den goda viljan, så nog skall det vara möjligt, om blott regeringen vill göra personvalet på ett sätt, som kan möjliggöra ett gott resultat. Och därvid vill jag, utan att på något sätt underkänna det i många hänseenden utmärkta arbete, som den förra tulltaxekommittén utförde, dock säga, att man kan ha anledning att kritisera den ensidiga sammansättning, som den Lindmanska regeringen gav åt denna kommitté.

Skulle man icke kunna gå till väga så, att man i tillämpliga delar upptog trustkommitténs metoder vid sockerutredningen? Jag för min del anser, att dessa metoder kunna bli grundläggande för framtida utredningar, och de principer, på vilka trustkommittén byggde sitt arbete fingo ju livligt erkännande även från de mest utpräglade protektionisterna inom riksdagen. Skulle ej en objektiv

och allsidig utredning vara möjlig, då kan jag icke se annat, än att vi måste välja den utväg, som socialdemokraterna föreslagit, nämligen att utan utredning successivt göra en revision av tulltaxan i frihandelsvänlig riktning. Min åsikt är emellertid, att en sådan objektiv och allsidig utredning, som de liberala reservanterna föreslå, mycket väl låter sig göra. Jag anser, att så många skäl till förmån för en dylik utredning framförts här förut, att jag icke vill uppehålla kammarens tid med att anföra ytterligare synpunkter härför. Jag tror icke, att något har inträffat, sedan andra kammaren i fjol behandlade denna fråga och efter en mycket ingående diskussion med stor majoritet uttalade sig för att en sådan objektiv och allsidig utredning som vi liberala utskottsledamöter framfört i reservationen, jag säger icke har inträffat, som kan föranleda kammaren ändra ståndpunkt i frågan. Jag yrkar därför bifall till den av herrar K. G. Karlsson m. fl. avgivna reservationen.

*Ang. Sveriges
handelspolitik.
(Forts.)*

Herr Sommelius: Då tiden är så långt framskriden, skall jag icke upptaga kammarens tid med ett långt uttalande utan endast tolka min tillfredsställelse över de sakrika anföranden, som från olika läger hållits under debatten i dag. Särskilt vill jag uttrycka min tillfredsställelse över den moderata ton, varmed man behandlat olika tänkande. Jag ber dock få göra ett undantag. Jag anser mig vara i min fulla rätt, när jag säger, att sådana uttalanden, som nyligen blivit gjorda från talarestolen, och framförda på det sätt, att de icke skona personliga motståndare eller personer med olika uppfattning, utan tvärtom på det våldsammaste sätt gissla dem, sådana uttalanden och ett sådant sätt att framföra dem borde absolut icke vara förenliga med den värdighet, som man har rätt att fordra av andra kammarens ledamöter; det må icke tillåtas någon att förvandla kammarens plena till teaterföreställningar.

Jag har med nöje åhört herr Sändlers vetenskapliga utredning av tullpolitiken. Jag har nog vid flera tillfällen av honom hört detsamma, och jag är övertygad om att kammarens samtliga ledamöter hålla före, att tullar naturligtvis äro ett ont. Men den praktiska erfarenheten säger oss, att vi så länge vi ha att räkna med ett tullskyddat Europa och Amerika, kunna vi icke bortse från de praktiska skäl, som tala för, att vi i vår mån inrätta oss så, att vi skydda såväl vårt jordbruk som vår industri.

Herr Palmstierna är av den meningen att, eftersom han så ofta framfört den motion, som vi i dag diskutera, äro vi nu mogna och tvungna att antaga densamma. Liksom om det skulle vara något skäl eller påvisa behovet av motionens befordran till verkställighet, att den så ofta förekommit! Då tror jag det vore skäl för litet var att snarast möjligt delgiva kammaren sina önskemål för att i sinom tid få dem beviljade.

Herr Palmstierna ropade nyss till de liberala: Var har jag det liberala partiet nu för tiden? Vad är herrarnes åsikt i

Ang. Sveriges
handelspolitik.
(Forts.)

denna fråga? Det tyckes ju dock, att kan kunde ha läst ut detta ur deras reservation. För övrigt var hans fråga illa formulerad, ty han menade naturligtvis: Varför röstar icke liberala partiet i denna viktiga fråga med socialdemokraterna? — Hinc illæ lacrymæ.

Jag tror förvisso, att motiven för herr Palmstiernas och hans medmotionärens motion äro fullt uppriktiga och ärliga. Motionärerna avse nog, därom är jag fullständigt övertygad, att försöka sänka levnadskostnaderna. Detta är helt säkert deras mening, men jag anser, att motionen är farlig att genomföra, och det särskilt med hänsyn till det radikala sätt, varpå man synes vilja gå till väga, nämligen genom att helt enkelt föreslå en utredning för övergång till frihandel och till en början stryka 10 % av tullsatserna. Kanske blir det nästa år 20 % eller måhända en ännu starkare progression. Jag misstänker, att slutresultatet av det hela skulle bli, att herr Palmstierna finge söka dem, som han med sin motion vill bereda billigare levnadskostnader, i Amerika. Det är icke blott Sverige, som har dyra levnadsomkostnader; det har ofta här i dag påvisats, att nästan i alla länder, vilket ekonomiskt system som än tillämpas, är det på samma sätt.

Jag kan icke göra mig fri från den meningen, att herr Palmstierna också torde hava velat komma åt landets privata företagsamhet och det nationella arbetet här i landet, och även jordbruket. Det är alldeles tydligt, att om en motion, sådan som denna, skulle bifallas, så bleve närmaste följden, att hela vårt näringsliv småningom skulle förlamas. Jag tror också, att våra svenska arbetare kanske hellre skulle önska sig dyra tider, än de skulle finna sig i att sakna arbetstillfällen.

Motionärerna vilja bana väg för frihandelssystemet, och om detta icke lyckas, så är det hela naturligtvis fullkomligt ändamålslost för dem. Jag också anser, att en utredning i sådana ekonomiska angelägenheter, som beröra landets väl, är i hög grad påkallad, och jag är av den meningen, att det vore lyckligt, om ett sådant ärende kunde föras fram. Jag skall icke heller underlåta att vid tillfälle vara med härom, men jag skulle då vilja framföra till vederbörande en hemställan om åtgärders vidtagande i syfte att erhålla en långt kraftigare befordran av den enskilda företagsamheten och det nationella arbetet i vårt land. Jag anser detta vara långt, långt viktigare än att söka tillintetgöra den privata företagsamheten. Ty det är dock detta nationella arbete, på vilket vi alla skola leva; det är grunden för all företagsamhet. Och herrarna må säga vad ni vilja, så är det dock på denna grund, som även alla arbetare ha sin huvudsakliga tillvaro. Det är icke de herrar, som bjuda dem på motioner om borttagande av tullarna, som giva dem bröd, utan det är det nationella arbetet. Det är därur hela denna arbetarestock har sin bärgning, herrarne må anse den knapp eller icke, faktum är dock att härpå vila deras existens.

Varför jag skulle vilja få en sådan utredning till stånd, är, att jag anser, att vår import- och exportfråga är i högsta grad svävande. Vi ha på senare tid kunnat glädja oss åt ett visst uppsving i detta hänseende, men om herrarne taga del av de rapporter, som på sista tiden avlämnats rörande den import, som under de sista fem månaderna ägt rum, skola herrarna få se, att dessa siffror tala ett språk, som ingalunda inbjuder till nedbringande av tullsatserna. Sålunda importerades av havre 33,000 ton mot 23,000 ton i fjol, importen av omalen råg har vuxit från 28 ton i fjol till 34 i år, kaffe från 12 till 14, ris från 1 till 11, sirap från 4 till 7, cement från 4 till 7½ och järn, d. v. s. förädlade järnvaror, från 17 till 23 ton. Och detta på en tidrymd, som icke ens utgör sex månader!

Detta vittnar ju om, att vi måste söka värna om landets förmåga att i första hand producera vad som erfordras för landets egen konsumtion och i andra rummet vad som fordras med hänsyn till vår handelsbalans, eller med andra ord för vår export. Jag vill tillägga, att om det vore något, som i någon mån skulle kunna bidra till en sänkning av priserna i landet på varor i allmänhet, så är det en fråga, som jag dock sällan ser iramhållas i detta sammanhang; jag syftar på den enligt min och mängas mening olämpliga myntfot, som vi här i vårt land tillämpa. Om herrarna komma till något av de latinska länderna, skola herrarna förvåna sig över, att, när vi komma hem och räkna över den kassa, som gått åt, finna, att på det hela taget jämförelsevis ringare belopp åtgått, än om vi befunnit oss i ett skandinaviskt land, där kronan är myntenhet. Nu är fallet det, att kronan är 33 % högre än francen i värde och 12 % högre än marken och den engelska shillingen. Skulle Sverige göra en omsvängning i detta avseende, vilket jag tror skulle vara i allra högsta grad nyttigt, huru svårutförbar än en sådan reform är, så är jag övertygad om, att vi skulle hava särdeles stor nytta av att ansluta oss till francsystemet. Detta har jag blott i parentes velat omnämna.

Innan jag slutar, vill jag erinra om, vad bevillningsutskottets vice ordförande i sitt anförande framhöll, att vi nyss haft att kämpa eller rättare just hålla på att kämpa med ett år, som synes bli hårt för jordbrukarna, och jag kan försäkra herrarna, att vi icke nu behöva göra några ändringar i tullsatserna, ty jag är övertygad om att med den torra, som nu råder, vi gå förlustiga åtminstone 20 % av den skörd, som under normala förhållanden skulle kunna påräknas, och detta betyder, att det är minst 150 millioner kronor, som våra jordbrukare gå miste om genom den felslagna skörden. Jag tror icke, att någon vägar säga, att jag i detta fall dragit till med en för stor siffra.

Herr talman, jag anhåller att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Som flera talare anmält sig för yttrandes avgivande; men tiden nu var långt framskriden, beslöt kammaren, på hemställan av herr

Ang. Sveriges handelspolitik. talmannen, att uppskjuta den vidare behandlingen av förevarande betänkande och övriga på föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdat anslag komme att fortsättas.
(Forts.)

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 4,33 e. m.

In fidem.
Per Cronvall.